

Ἐρευνα

Σύγγραμμα μηνιαίως ἐκδιδόμενον ὑπὸ Πλάτωνος Ε. Δρακούλη.

Oxford, 1908.

Με τὸ ἀνὰ χεῖρας τεύχος ἡ ΕΡΕΥΝΑ ἀρχίζει νέον τόμον. Οἱ ὀλίγοι οἵτινες μᾶς ἠκολούθησαν πιστῶς κατὰ τὸν ἑπταετῆ ἀγῶνα μας δύναται νὰ σεμνύνωται ὅτι συνετέλεσαν εἰς τὴν ὑπαρξιν τριῶν τοῦλάχιστον τόμων περιοδικοῦ ἀγωνιζομένου νὰ διευκολύνη τὴν πραγμάτωσιν τῶν κοινωνικῶν ἐκείνων καὶ ἐθνικῶν ἰδεωδῶν πρὸς ἃ τείνει ἡ ἰσχὺς τῶν πραγμάτων καὶ ἡ ἱστορικὴ Δικαιοσύνη. Ἦδη ὅτε προβαίνομεν εἰς τὸ πείραμα τῆς μηνιαίας ἐκδόσεως, ἡ ἀφοσίωσις τῶν ὑποστηρικτῶν μας εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ εἶνε ἔτι μᾶλλον ἀναγκαία.

Εἰς τὸ προλαβὸν τεύχος τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, ἀφηγοῦμενος τὰ τῆς περυσινής ἀποδημίας μου ἐξ Ἀγγλίας, ἔλεγον:—“ Δύναμαι ἀδυστάκτως νὰ βεβαιώσω ὅτι οὐδεμία στιγμή ἐκ τῆς τετραμηνίου περιόδου μου παρήλθεν χωρὶς νὰ παραγάγῃ καλόν. Αἱ συνεντεύξεις μου μετὰ τὸν ἀθηναϊκὸν τύπον ἢ διατύπωσις γενικῶν ἀρχῶν ἐθνικῆς πορείας προκληθεῖσα ὑπὸ ἐπιστολῆς πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἄ σ τ ε ω ς, καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν αὐτῷ εἰς μυριάδας ἀντιτύπων ἢ περὶ πρακτικῆς ἀξίας τοῦ Χριστιανισμοῦ διάλεξις μου ἐν Ἀθήναις· τὸ ἐν Φαλήρῳ Πυθαγόρειον Συμπόσιον εἰς ὃ παρεκάθησαν τινὲς τῶν κορυφαίων λογογράφων καὶ ἐπιστημόνων τῆς Ἑλλάδος καὶ καθ' ὃ ἐξεφωνήθησαν λόγοι μεγάλης σπουδαιότητος· ἡ δοθείσα ὠθῆσις ἐν Πάτραις εἰς σύμπηξιν πανελληνίου ἐργατικοῦ κόμματος οὗ τὰς βάσεις ἐσκιαγράφησα τῇ αἰτήσει τῆς διευδύνσεως τοῦ Νέου Αἰῶνος, ἔνθα καὶ ἡ διατύπωσις μου ἐδημοσιεύθη· αἱ ῥηταὶ ὑποσχέσεις ὡς ἔλαβον παρὰ ἐριτίμων δεσποινῶν καὶ δεσποινίδων ἐν διαφόροις πόλεσιν ὅτι θὰ συμπήξωσι κέντρα ἀνθρωπισμοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεγάλην ἐπιστημονικὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς τὰ ζῶα ἀγάπης, καὶ κέντρα ψυχικῶν ἐρευνῶν· τέλος αἱ περὶ ἀνατροφῆς καὶ παιδείας καὶ ἐργατικῆς νομοθετήσεως ὑποθήκαι ἴσ, ἐν ἀνεπίστως μακρᾷ συνομιλίᾳ, ἔσχον τὴν τύχην νὰ ὑποβάλω τῷ κ. Ζαῖμη μεταβαίνοντι ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς Κρήτης· ταῦτα πάντα εἶνε γόνιμα γεγονότα, εἶνε κατορθώματα ὀφειλόμενα εἰς τὸ γόνιμον τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, καὶ δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι παρήχθη ἐντὸς τετραμηνίας μείζον καλὸν διὰ τῆς περιόδου μου ταύτης ἢ ὅσον θὰ ἐπιτυχάνετο ἐντὸς τετραετίας ἐξ ἀποστάσεως. Εἰς τὸ πρῶτον τεύχος τοῦ τρίτου τόμου θὰ ἀναδημοσιεύσω τὰ εἰρημένα δημοσιεύματα καὶ τὴν διάλεξιν, ἢ συνόψεις αὐτῶν.”

Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἕκτοτε παρεκλήθη ὑπὸ πολλῶν νὰ μὴ ἀρκεσθῶ εἰς συνόψεις, δημοσιεύω τινὰ ἐξ αὐτῶν ὡδε ὀλόκληρα.

Τὸ ἐξῆς ἄρθρον μου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Ἄ σ τ ε ι.

Ὅταν πρὸ τριῶν γενεῶν ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡμετέρου πολιτικοῦ καθεστώτος, ἐπιστέψασα τοὺς ἑπταετείς ἀγῶνας τῶν ἀνδρῶν τοῦ 21, ἔπραξε τοῦτο ὑπέκρινον εἰς τὴν πίεσιν ἣν ἐξήσκησαν ἐπ' αὐτῆς οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης, οἵτινες ἐστήριζον τὰς ἐλπίδας των περὶ ἀναγεννήσεως τοῦ κόσμου εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος, καλουμένου ἅπαξ ἔτι νὰ δράσῃ ὡς παράγων τῆς ἀνθρωπίνης προόδου. Οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης, ἐνθουσιασθέντες ἐκ τῆς μοναδικῆς ἐκείνης ἐξε-

γέρσεως τοῦ γένους μας, προσεδόκων ὅτι δὲν θὰ παρήρατο μία γενεά, πρὶν ἢ ὁ πρὸς ἡμᾶς θαυμασμός των δικαιωθῆ, ἀν ἔχι ὑπὸ μεγάλων βημάτων ἑλληνικῆς προσπαθείας, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὑπὸ τεκμηρίων λαυθάνοντός τινος ἱεροῦ πυρός. Ἄλλ' ἡ πρώτη γενεὰ διέρρευσε, καὶ ἡ δευτέρα διέρρευσε, καὶ ἡμεῖς δὲν παρέσχομεν τὰ τεκμήρια, ἅτινα ἐναγωνίως ἀνέμενον ἀφ' ἡμῶν ἢ Ἀνθρωπότης. Ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη δὲν δύναται ἄλλως νὰ πράττῃ εἰμὴ ἀκριβῶς ὅπως ἐξαναγκάζεται ἐκάστοτε νὰ πράττῃ καμπτομένη ὑπὸ τῆς θελήσεως τῶν λαῶν, ἀλαθῆτως ἐκδηλουμένης. Οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης ἀτειρίζουσιν εἰς ἰδεώδη καὶ ποθοῦσιν ἀναγέννησιν τοῦ κόσμου. Ἄοριστα εἶνε τὰ ἰδεώδη καὶ αἱ πόθοι των, καὶ ἀσαφῶς διατυπῶνται· ἀλλ' ἔρχεται στιγμή καθ' ἣν αἱ περιστάσεις συμβάλλουσιν εἰς δημιουργίαν ὀριστικῆς, ἀκαταμαχίτου διατυπώσεως τῶν παγκοσμίων πόθων, καὶ ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη δὲν ἔχει εἰμὴ νὰ κυρώσῃ καὶ πραγματοῦσιν τὰ τῶσφ ὀριστικῶς ἀπαιτούμενα.

Μία ἐκ τῶν περιστάσεων αἵτινες ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας τῶν λαῶν τῆς Γῆς ἦτο ἡ ἐξέγερσις τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Οἱ λαοὶ τῆς Γῆς ἔμειναν ἐννεοὶ πρὸ τῆς νεκραναστάσεως ἐκείνης, καὶ ὀλίγοι δὲν προέκυπτε καὶ ἐθεμελιότο νέα τὴς θρησκείας—ἡ θρησκεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ· τῶσφ ὁ κόσμος ἀντήχει ἐκ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς πᾶν ὅ,τι ἑλληνικόν. Ἡ καταδρομὴ καὶ δυσπιστία τῆς ἐπισήμου Εὐρώπης καθ' ἡμῶν τότε, εἶνε ἀπόδειξις τοῦ μεγάλου βαθμοῦ εἰς ὃν ἐξικνεῖτο ὁ πρὸς τὴν Ἑλλάδα θαυμασμός των μεγάλων ομάδων πάσης χώρας· διότι ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη ἤχη νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὁ ἑλληνισμός ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, ὅπως συντρέψῃ τὰ ἔωλα καθεστώτα, ἅτινα μακράωνες προλήψεις καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν λαῶν εἶχον δημιουργήσει. Ἐπὶ στιγμήν ὁ ἑλληνισμός, ἔχων τὸν ζωογόνον ἀέρα τῆς παγκοσμίου συμπαθείας, ἐφάνη μέλλων ν' ἀποβῆ ἀμείλικτος ἐχθρὸς τῶν ἐῶλων καθεστώτων, καὶ ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη ἀπεδειλίασε. Δυστυχῶς, πρῶτος ὁ ἑλληνισμός διέψευσε τοὺς φόβους τῆς τούτου, διότι, μακρὰν τοῦ ν' ἀποδειχθῆ ἐχθρὸς τῶν σηπομένων καθεστώτων τῆς Εὐρώπης, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἐχθρὸν τῆς θεωρίας ἣν ἐπειράθησαν νὰ ἐφαρμόσωσιν αἱ δύο μεγάλαι ἐπαναστάσεις—ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ. Ἐννοεῖται, ἡ στάσις αὕτη τοῦ ἑλληνισμοῦ δὲν ἔθιξε τὴν πρόδον τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἔβλαψεν αὐτὸ τὸ γένος μας.

Ὁ ἑλληνισμός ἐτάχθη μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς ὀπισθοδρομῆσεως, καὶ ἀντὶ νὰ εἰσαγάγῃ καιρὰ δαιμόνια καὶ ὑποτυπώσῃ νέα καθεστώτα, ἐφάνη ἀρκεσθεῖς εἰς ἐν ἀπλοῦν ἰδεῶδες πολιτικῆς ὑπάρξεως, ὅπως-ὅπως, ἐπὶ ἀγαλλιάσει τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀνακτοβουλιῶν καὶ ὀδυνηρᾷ ἀπογοητεύσει τῶν λαῶν τῆς Γῆς. Ἐκτοτε ὁ ἑλληνισμός, ὡς ἀντιπροσωπευόμενος ὑπὸ τοῦ γένους μας, ἐγκατελείφθη εἰς ἑαυτὸν.

Ἀφού ἠγωνίσθη ὡς Τιστὰν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας του, ἤρξατο συστηματικῶς ν' ἀνατρέψῃ ἄρδην, διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς πορείας του, τὰ ἱερώτατα ἀξιώματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως· ἤρξατο ν' ἀπαρνήται τὸ μέγα ἰδεῶδες τῆς Ἰσότητος, τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Ἀδελφότητος, ἐγκαταλιμπάνων τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς πόθους των, ἐναγκαλιζόμενος τοὺς τυράννους

τῶν κοινωνιῶν, καὶ ἀντιγράφων πολιτεύματα καταδικασθέντα ἤδη ἔκτοτε ὑπὸ τῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν, ἀντὶ τὰ τμήματα αὐτῶν νείν ἰδίαν, ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἱστορίας καὶ φύσεως. Ἐν βραχυλογία, ὁ ἑλληνισμός, ἐπὶ δύο ὅλας γενεάς (ἤδη συμπληρῶνται τρεῖς), διέψευσε τὰς προσδοκίας τῆς Ἀνθρωπότητος, ἐνῶ ἐφαίνετο εἰσαχθεὶς εἰς τὸν βίον, ἵνα ἐπιτελέσῃ τότε ὅ,τι τώρα ἔγνω νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ ἰαπωνισμός. Ἐὰν ὁ κόσμος εἶνε δυσμενῆς πρὸς ἡμᾶς σήμερον, εἶνε δυσμενῆς, διότι ἀνέμενε μεγάλα πρᾶγματα ἀπὸ ἡμῶν, καὶ εἶχε δίκαιον νὰ τὰ ἀναμένῃ. Ἡ ἱστορία μας, ἡ ἀρχαία διανόησις τοῦ γένους, παρέιχε τὸ δικαίωμα εἰς τὸν κόσμον ν' ἀναμένῃ παρ' ἡμῶν θαύματα, καὶ εἶνε προφανές, ὅτι ἡ ἀπογοήτευσις, ἡ καταλαβούσα τὸν κόσμον περὶ ἡμῶν, εἶνε εἰς εἶθον λόγον πρὸς τὸ μέγεθος τῶν προσδοκιῶν του. Διέρρησαν αἱ δύο γενεαί. Μίαν εὐθείην προθεσμίαν ἄλλης μίαν. Πῶς διέρρησε καὶ ἡ τρίτη; Ἀκριβῶς ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι δύο, αἱ προγενέστεραι. Τὸ παλίτευμα τῶν τριάκοντα τυράννων ἰσχύει καὶ κατὰ τὴν παρούσαν γενεάν, ὅπως ἰσχύει καὶ κατὰ τὰς δύο προηγουμένας. Παρὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἀποδοξίας εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα, ὅτι ὁ σύμμαχος τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἑλληνισμός ἦτο ὁ προσωρινός νὰ ἐφαρμίσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀρχίζων ἀπὸ τὴν γωνίαν ἢ κατέκτησεν, ἀναστὰς, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, — δηλαδὴ τὰς ἀρχὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως: Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης, — ἡμεῖς ἐνωτίσθημεν ἀπὸ τὰ πλουτοκρατικὰ ἔνστικτα τῆς γηρασῆσης Εὐρώπης, συνεπιβουλεύσεως καὶ τῆς ἐκφραστῆσεως ὅπως τῆς χαρακτῆρος μας, ὠμόσαμεν πίστιν εἰς τὸν Μαιμμωνῶν, ἐνεκολλώθημεν τὸ πνεῦμα τῆς ὑπισθοδρομῆσεως καὶ ἐλησμονήσαμεν τὴν ἱερὰν σύμβασιν, ἣν πρὸ εἰκοσιν αἰῶνων εἶχε συνομολογήσει ὁ Ἑλληνισμός μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπηρνήθημεν τὴν παρακαταθήκην μας καὶ συνεδέσαμεν σχέσεις στενὰς μετὰ τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου.

Ἡ Πρόνοια μᾶς συνίδεσεν ἐξ ὑπαρχῆς μετὰ τὸν Χριστιανισμόν, μᾶς ἀνέζησε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡμεῖς δὲ καὶ τὸν σύνδεσμον αὐτὸν ἐλακτίσαμεν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐξεγέρσεως ἀπεκρούσαμεν, μόνον καὶ μόνον ἵνα γίνωμεν ἀρεστοὶ εἰς τοὺς πλουτοκράτας καὶ χρηματιστάς, ὑπολαβόντες ἐν τῇ ἀφελείᾳ μας, ὅτι αὐτοὶ θὰ μᾶς ἐχορήγουν τὴν ὑλικὴν δύναμιν, ἵνα φέρωμεν εἰς πέρας τὸ ὄνειρον τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος.

Δὲν ἀντελήφθημεν ὅτι, καὶ εἰν ἔτι τὸ ἐπραγματοποιούμεν, τῇ βοήθειᾳ μὲν αὐτῶν, ἐν διαστάσει δὲ πρὸς τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς κοινωνιολογικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ χριστιανισμοῦ, ἡ ἐθνικὴ ἐνότης, οὕτω κατορθουμένη, θὰ ἦτο ἀπλή παγίς, εἰς ἣν πίπτοντες θὰ ἐθαπτόμεθα ἀπαξ διὰ παντός. Ἐθνικὴν ἐνότητα ἑλλήνων, μὴ ἐχόντων τὴν ὑψιπετὴ διάνοιαν καὶ τὸ ἀκτινοβόλον ἦθος τοῦ ἀληθοῦς Ἑλλήνου, ἀπεύχομαι καὶ φοβοῦμαι.

Ἀτενίζω εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν κατανόησιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ χριστιανισμοῦ, ὡς εἰς τὸν ἀπαραίτητον ὅρον πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν οὐραίου. Ἐρρέτω πᾶσα λύσις ἄνευ τοῦ τοιοῦτου ὅρου. Ἡ ἐθνικὴ ἐνότης ἄνευ τοῦ ὅρου τούτου δὲν εἶνε ποσῶς μεγάλη ἰδέα· εἶνε ἰδέα μικροτάτη, καὶ ἐλέγχει φύσεις ἄγαν ὀλιγαρκεῖς. Μεγάλῃ ἰδέᾳ, ἰδέᾳ ἀνταξία τῆς λαμπρότητος τῶν παραδόσεών μας, ἀληθῶς μεγάλη ἰδέα εἶνε ἐκείνη, ἣτις θὰ συνεπήγετο κυρίως τὴν διηνεκὴν προσπάθειαν ἡμῶν, ὅπως ἀποτελέσωμεν τὴν πρωτοπορείαν τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, συμμαχοῦντες μετὰ τῆς μεγάλης ἐκείνης δυνάμεως, ἣτις εἶνε γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λαοὶ τῆς Οἰκουμένης. Μεγάλῃ ἰδέᾳ θὰ ἦτο ἐκείνη, ἣτις θὰ συνεπήγετο τὴν διηνεκὴν ἀνησυχίαν ἡμῶν, ὅχι μήπως ἡ Εὐρώπη περιποιητῆται ἄλλον τινὰ λαόν, πλείωτον ἢ ὅσῳ περιποιεῖται ἡμᾶς, ἀλλὰ μήπως φανῶμεν ὑποδεέστεροι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος. Οἱ βούλγαροι δὲν ἔχουν τοιαύτην εὐθύνην, διότι οὐδεὶς ἀναμένει παρ' αὐτῶν ἔργα ἀντάξια προγονικῆς ἀρετῆς· ἀλλὰ ἡμεῖς οἱ ἔχοντες μεγάλους προγόνους, ἂν δὲν δείξωμεν, ἐντὸς τῆς προσεχοῦς

γενεᾶς, τάσιν νὰ καταστῶμεν μείζονες αὐτῶν, ὅσον ἀφορᾷ νοῦν, ἦθος καὶ ἀνθρωπισμόν, ἂν δὲν δείξωμεν τοιαύτην τάσιν ἐντὸς τῆς προσεχοῦς γενεᾶς, τότε οὐαί!

Εἰς δημοσιογραφίους ἱκανοὺς νὰ αισθανθῶσι τὴν μεγάλην εὐθύνην τοῦ ἔργου των ἀπέκειται νὰ γίνῃ ἔναρξις ἠρωικῆς προσπαθείας, ὅπως τὸ 1921 μᾶς εὖρη βαδίζοντας στερρῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγαύσεως εἰς τὴν ἀναγέννησιν. Μία δεκαπενταετία ἀπὸ τοῦδε θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς ἀρκετὴ ὅπως ἀποδείξωμεν ἀριθῆλως εἰς τὸν κόσμον ὅτι, καίτοι παρεπλανήθημεν μέχρι τοῦδε, ἐν τούτοις, ἤδη, ἀντελήφθημεν, ὅποια εἶνε ἡ ὁδὸς ἣν πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν, καὶ ὅτι δὲν θὰ παρέλθῃ ἄλλη μία δεκαπενταετία πρὶν ἢ κατὶδῇ ὁ κόσμος ὅτι καλῶς ἔπραξε παρασχῶν ἡμῖν τὴν ἀρωγὴν του εἰς τὸ σχέδιον αὐτὸ ἠρξάμεθα τῷ 1821.

ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ὀλοκλήρος ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερικὴ, ἡ ὀλομέλεια δηλαδὴ τῶν λαῶν τῆς Οἰκουμένης, εἶν ἦτο καὶ στρατὸς καὶ στόλος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Δὲν λέγω ὅτι θὰ ἦτο ἄκαιρον, ἢ περιττόν, νὰ δημιουργήσωμεν στρατόν, μικρὸν μὲν κατὰ τὸν ἀριθμόν, μέγαν δὲ κατὰ τὴν τελεσφορότητα· ἀλλὰ λέγω, ὅτι εἶνε παράδοξον νὰ σπαταλῶμεν τὰς ἰκμάδας μας πάσας πρὸς ἐπίτευξιν — πάντοτε διαφεύγουσαν — στρατοῦ ἢ στόλου, ὅστις μᾶς εἶνε κατ' ἀνάγκην ἄχρηστος, ἐλλείψει νοῦ καὶ ἦθους, ἐνῶ διὰ τῆς ἄλλης πορείας μας ἐκλέγοντες τὴν ἀντίθετον ὁδὸν ἐκείνης ἣν ἐξελέξαμεν, θὰ ἐξησφαιλίζωμεν τὸν ἀκοίμητον ἐκείνον ἐνθουσιασμόν τῶν λαῶν τῆς Γῆς, ὅστις θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς ὁ ἀριστος στρατὸς καὶ ὁ ἀριστος στόλος. Κατόπιν θὰ ἦτο εὐκόλον κατόρθωμα ἢ σύνταξις στρατοῦ τινος ἐξ ὀλίγων χιλιάδων ἀνδρῶν ὅστις, ἐν ὅλῃ τῇ σμικρότητι αὐτοῦ, θὰ ἠδύνατο ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, νὰ μᾶς ἀποβῇ ἀνυπολογίστου χρησιμότητος. Ἐπίσης εὐκόλον κατόρθωμα θὰ ἦτο ἡ ναυπήγησις ὀλίγων πλοίων ἀναμφισβητήτου ἀξίας καὶ τελεσφορότητος, ἐν δεδομένῃ στιγμῇ. Ἀλλὰ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν ἀπὸ τοῦ 1897 καὶ ἐντεύθεν νὰ δημιουργήσωμεν οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο εἶνε ἀπόδειξις τραυῆ τῶν λόγων μου: ὅτι δηλαδὴ δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ πράξωμεν τοῦτο, παρὰ εἰν ἀρχίσωμεν καλλιεργούντες νοῦν καὶ ἦθος ἀπὸ ἑνός, καὶ ἀπὸ ἑτέρου παραλλήλως συντασσόμενοι πρὸς τὸ νέον πνεῦμα τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ ἀλληλεγγύης. Ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἐνδιαφέρεται περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ χάριν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ ἐνδιαφέρεται περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ ὡς περὶ δυνάμεως ἣτις, κατ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις, εἶνε ἠρμοδία νὰ ἀναγεννήσῃ τὸ ἀνθρώπινον Γένος. Εἴμεθα ὁ μόνος λαὸς, ὁ σχῶν τὸ προνόμιον νὰ προσδοκηθῇ τοιοῦτον τι παρ' ἡμῶν. Πάντως ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἀδυσώπητος ἢ ὑποχρέωσις νὰ δικαιολογήσωμεν τὸ προνόμιον ταῦτο. Ὁ ἑλληνισμός συνέβαλε, κατὰ μέγα μέρος, εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἀπομένει, ἵνα ἡμεῖς, ὡς ἐκπροσωποῦντες τὸν ἑλληνισμόν, ἐννοήσωμεν ὅτι ὁ σύγχρονος πολιτισμός πνέει τὰ λείσθια, καὶ ὅτι θὰ ἦμεθα ἀντάξιοι τοῦ προνομίου μας, ἂν ἐπολιτευόμεθα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ νέος πολιτισμός, ὁ μέλλων ν' ἀνατελεῖ — ὁ ἀνθρωπισμός — ν' ἀνατελεῖ τῇ συμπράξει ἡμῶν κατὰ μέγα μέρος. Τότε οὐδεὶς θὰ ἔλεγεν ὅτι ἐφάνημεν ὑποδεέστεροι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἄλλ' ὡς ἔχουσι τὰ πρᾶγματα ἡμῶν νῦν, ὡς ἔχει ὁ ἡμέτερος παρὼν τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, ἢ μομφῇ ὅτι μέχρι τοῦδε ἐφάνημεν ὑποδεέστεροι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος εἶνε ἀκαταμάχητος. Ἡ γνώμη μου εἶνε ὅτι ὑπάρχει καιρὸς, ὅπως ἀποπλύνωμεν τὴν μομφὴν ταύτην, καὶ ὅπως ταχθῶμεν εἰς τὴν πρωτοπορείαν τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, ἀντὶ τῆς ὑπισθοπορείας, εἰς τὴν ὅποιαν εὐρισκόμεθα νῦν, ἀπειλούμενοι νὰ ἀποσπασθῶμεν τέλει, καὶ ἀφθεῶμεν ὀπίσω ἄνευ ἐλπίδος. Ὑπάρχει καιρὸς, ἀρκεῖ νὰ ἐρευνήσωμεν ἄνευ ἀναβολῆς, τὴν μέθοδον ἣτις θὰ ἦτο ἡ καταλληλοτέρα ὅπως μᾶς ὠθήσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω. Κατ' ἐμὲ μία εἶνε ἡ μέθοδος: Μεταμόρφωσις τοῦ ἦθους μας διὰ τῆς ὁργανώσεως ἠρμοδίου συστήματος ἀνατροφῆς καὶ παιδείας.

Η ΖΩΤΙΚΟΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΠΟ Π. Ε. ΔΡΑΚΟΥΛΗ ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΜΗΝΙ ΑΥΓΟΥΣΤΩ, 1906.

Κυρίαί καὶ Κύριοι,—Μοῦ εἶνε λίαν εὐχάριστον ὅτι μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ προσφωνήσω τύσα ἐπίλεκτα μέλη τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωρίας μετὰ εἰκοσαετῇ σχεδὸν ἀπουσίαν μου ἀπὸ τὸ πρῶτον κέντρον τῶν ἐργασιῶν μου, καὶ εὐχαριστῶ ὑμᾶς διὰ τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν μοῦ ἐκάμετε ἐλθόντες νὰ με ἀκούσετε. Ἐκτιμῶ ἐπίσης καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ὁποίου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς προσαγορεύω, καθὼς καὶ τοὺς εὐμενεῖς λόγους δι' ὧν ὁ πρόεδρος αὐτοῦ κ. Στέφανος με ἀνήγγειλεν. Ἀποδίδω μάλιστα εἰδικὴν τινα σημασίαν εἰς τὸ γεγονός ὅτι καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν παρουσιάζει τινὰ θέλοντα νὰ ὁμιλήσῃ περὶ Χριστιανισμοῦ. Αἱ ἀλήθειαι τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶνε τοιαῦται οἷας ὀφείλει τις ν' ἀντιληφθῇ ἀνεξαρτήτως βοηθημάτων καὶ αὐθεντιῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐμφύτου λογικῆς ὡσεὶ προκειμένου περὶ μαθηματικῶν θεωρημάτων. Δὲν προσφεύγομεν εἰς βοηθήματα, αὐθεντίας καὶ παραδόσεις ὅπως λύσωμεν προβλήματα τῆς Ἀλγέβρας. Ὁμοίως καὶ προκειμένου περὶ τῶν προβλημάτων τῆς ὑπάρξεως ἅτινα συγκεφαλαιοῖ χάριν ἡμῶν ὁ Χριστιανισμός. Ἡ λύσις των εἶνε ἐφικτὴ μόνον ἐκ τῶν ἑνδον. Δὲν ἀποδίδω εἰς τὸ ἄτομόν μου τὴν σπουδαιότητα τοῦ καθηγητοῦ ἢ τοῦ φιλοσόφου, ἀλλ' ἀπλῶς σεμνυνομαί ὅτι ἐραστὴς ὢν τῶν σπουδαιοτάτων τούτων θεμάτων καλοῦμαι νὰ ὁμιλήσω περὶ αὐτῶν ἐνώπιον ἑλληνίδων καὶ ἑλλήνων. Ἄν γνωρίζω τι καλῶς, γνωρίζω τοῦτο ὅτι μόνον διὰ τῆς καθυποτάξεως τοῦ ἀτομικοῦ εἰς τὸ συνολικόν, τοῦ προσωπικοῦ εἰς τὸ θεῖον δύναται οἰουδήποτε ἔργον νὰ διεξαχθῇ ἐπιτυχῶς. Ἐγὼ εἶμαι μηδὲν ἐν τῇ διεξαγωγῇ τοῦ ἔργου μου. Τὸ πᾶν εἶνε ἡ ὠθοῦσα με κεντρῶς θέλησις τοῦ Σύμπαντος. Ἐρχομαί λοιπὸν ὡς φιλέρευνος ἐνώπιον ὁμηγύρευς φιλερέωνων καὶ μὴ ἐμβλέψατε εἰς τὴν ῥητορικὴν μου, ἐμβλέψατε εἰς τὴν ὠθοῦσαν με Δύναμιν. Τὸ θέμα περὶ οὗ πρόκειται νὰ σᾶς ὁμιλήσω εἶνε πανάρχαιον. Βεβαίως ἡ φράσις "πρακτικὴ ἀξία" προκειμένου περὶ Χριστιανισμοῦ εἶνε τι ἀσύνηθες διότι ἐσυνειθίσαμεν νὰ μὴ μεριμνῶμεν περὶ τῆς πρακτικῆς ἀξίας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἄν λοιπὸν εἶνε τι νέον ἐξ ὧν ἐνταῦθα θὰ ἀκούσητε εἶνε τοῦτο ὅτι σᾶς προσκαλῶ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται πρῶτην φοράν σήμερον νὰ σταθμίσωμεν τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡσανεὶ μὴ εἶχομεν περὶ αὐτοῦ οὔτε αὐθεντίας οὔτε παραδόσεις, ὡσανεὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸς μᾶς ἔλεγεν "Ἐμβαθύνετε μόνοι σας ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως εἰς τὸ σύστημά μου καὶ κρίνετε περὶ τῆς ζωτικότητος αὐτοῦ καὶ τῆς πρακτικῆς ἀξίας του. Ἐνδον εἶνε ἡ γνώσις, ἐνδον εἶνε

ὁ Θεός." Ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ καὶ τιμῇ πρὸς τὰς παραδόσεις καὶ τὰς αὐθεντίας, δυνάμεθα κάλλιστα ὡς ἀνεξάρτητοι καὶ φιλέρευνοι ἄνθρωποι νὰ θέσωμεν ἐπὶ στυγμὴν κατὰ μέρος πᾶσαν ἄλλην βλέψιν καὶ νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δέον δηλαδὴ νὰ στῶμεν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μὲ τὴν θεμελιωτὴν του μόνον, ν' ἀναβῶμεν εἰς τὰ ὑψιστα ὕψη τῆς ἰδιοσυστασίας μας, καὶ νὰ καταβῶμεν εἰς τὰ βαθύτατα βάθη τῆς, καὶ νὰ εἰσχωρήσωμεν εἰς τὸν μυχιαίτατον μυχόν τῆς, ἵνα ἀνεξαρτήτως πασῶν τῶν ἱστορικῶν ἀναμνήσεων ἱκανοποιήσωμεν τὴν συνείδησίν μας ὅτι ἡ ζωτικότης τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶνε ὄντως μεγάλη καὶ ὅτι ἡ πρακτικὴ ἀξία του εἶνε ὄντως ἀνεκτίμητος. Πρέπει νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε πνευματικὸν σύστημα καὶ δὲν θὰ τὸ ἐννοήσωμεν εἰμὴ ἐρμηνεύοντες αὐτὸ πνευματικῶς, δηλαδὴ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν του ὄψιν, τὴν θεόθεν προσδιορισθεῖσαν ὄψιν αὐτοῦ.

Διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς σπουδαιότητος αὐτοῦ ὡς συστήματος βίου, μεγάλως θὰ μᾶς βοηθήσῃ ἡ ἔρευνα τῶν συγχρόνων ψυχολογικῶν ἐπιστημῶν ἀνεξαρτήτως τῆς ἱστορίας, ἀνεξαρτήτως καὶ τῆς θεολογίας. Αἱ ψυχολογικαὶ ἔρευναι ὄχι μόνον τείνουσι ν' ἀποδείξουν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε ἀνεξαντλήτου ζωτικότητος σύστημα, καὶ παμμεγίστης πρακτικῆς ἀξίας, ἀλλὰ καὶ δίδουσι ἡμῖν τὴν κλεῖδα ὅπως ἀντιληφθῶμεν τοῦτο ἀπ' εὐθείας. Ἡ σύγχρονος ψυχολογία μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε προικισμένος διὰ μιᾶς ψυχικῆς λειτουργίας ἣν ἀποκαλῶ διαίσθησιν. Μὲ τὴν διαίσθησιν ἀκμαίαν, πᾶς ἄνθρωπος δύναται ν' ἀνοίξῃ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ νὰ τοὺς θέσῃ εἰς ἄμεσον πρακτικὴν χρῆσιν. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐγκλείει νόημά τι ὑπολανθάνον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, νόημά τι ἀπόρρητον ὑπὸ τὸ προφανές νόημά του. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶνε· ἀρκεῖ ὁ ἀπλοῦς διαλογισμὸς, ἡ ἀπλή φαντασία, ὅπως τὸ ἀντιληφθῶμεν, ἢ μήπως ἡ ἀνθρωπίνῃ ἰδιοσυστασίᾳ κέκτηται ἄλλο τι ὄργανον, ὅπερ δὲν ἔχει ἀκόμη ἀναπτυχθῆ δεόντως, δι' οὗ καὶ μόνον τὸ νόημα τὸ ὑπολανθάνον ὑπὸ τὸν Χριστιανισμὸν δύναται νὰ καταστῇ αὐτόδηλον; Αὐτὸ εἶνε τὸ ζήτημα εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ὁμιλία μας θ' ἀποτελέσῃ ἀποπειραν ἀπαντήσεως. Διὰ τὴν εὔρεσιν τῆς δεούσης ἀπαντήσεως δέον νὰ προστρέξωμεν εἰς τὴν βοήθειαν ἣν μᾶς παρέχει ἡ σύγχρονος ἀνάπτυξις τῶν ψυχολογικῶν ἐπιστημῶν. Ἡ ψυχολογία τῶν νεωτέρων χρόνων καθιέρωσεν ὅτι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν εἶνε ὁλόκληρον σύστημα ψυχολογικοῦ κόσμου διεπόμενον ὑπὸ νόμων ἀναλλοιώτων καὶ αἰωνίων. Πολλοὶ τῶν νόμων τούτων ἐξηκριβώθησαν—θὰ ἦτο λίαν μακρὸν ἐὰν ἐπέλαμβανόμεν νὰ διεξηγήσω τὰ συμπεράσματα ταῦτα. Ἐκλέγω μόνον ἓν συμπέρασμα τῆς νεωτέρας ψυχολογικῆς ἐρεῖνης ὅπερ εἶνε πρόσφορον εἰς τὴν παρούσαν διάλεξιν. Ἐξηκριβώθη δηλαδὴ ὅτι ὁ

καθημερινὸς βίος ρυθμιζόμενος κατὰ ὠρισμένας μεθόδους διαίτης καὶ διαγωγῆς καὶ μελέτης, τείνει ν' ἀναπτύξῃ ἐν τῇ ἰδιοσυστάσει μας ὄργανα νοήσεως καὶ ἀντιλήψεως ὅπως ἀνύποπτα μέχρι τοῦδε. Ἐἶνε νόμος τῆς φύσεως οὗτος, ἐξηκριβωμένος ὑπὸ τῆς νεωτέρας ψυχολογικῆς ἐρεύνης. Βίος βασιζόμενος ἐπὶ ὠρισμένης μεθόδου ἰσχυμένης ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διαπλάττει τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μας οὕτως ὥστε νὰ ἐπικοινωνῶμεν τηλεπαθητικῶς πρὸς ἀχανῆ κόσμον πνευματικῶν πραγματικοτήτων καὶ νὰ τελῶμεν εἰς διηνεκὴ συνάφειαν πρὸς τοὺς οἰκοῦντας ἐν ἄλλοις κόσμοις οὐρανίας φύσεως. Ὁ νόμος οὗτος δὲν ἐξηκριβώθη ἀπλῶς διὰ θεωρητικῶν συλλογισμῶν, ἀλλὰ διὰ πειραμάτων ἅτινα κατεδήλωσαν ὅτι σύστημα βίου περιλαμβάνον τὴν ἀναίμακτον διαίταν, τὴν ἔξιν τῆς αὐστηρᾶς φιλαληθείας καὶ τὴν συστηματικὴν συγκέντρωσιν τῆς προσοχῆς εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἰδιοσυστάσεως, ἀποτελεῖ μέθοδον πνευματικῆς ἀφύπνισης, μέθοδον ἐμπνεύσεως. Τὸ νόημα ὅπερ ὑπολανθάνει ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν δύναται νὰ τὸ συλλάβῃ νοῦς οὐ ἢ πνευματικὴ ἀφύπνις δὲν ἔχει συντελεσθῆ διὰ τῆς ἀρμοδίας μεθόδου, διότι τὸ νόημα τὸ ἐνδότερον τοῦ Χριστιανισμοῦ συλλαμβάνεται μόνον διὰ τοῦ ὄργανου τῆς ἐνδοτέρας νοήσεως, καὶ ἡ ἐνδοτέρα νόησις δὲν ἀναπτύσσεται ἂν δὲν συντελεσθῆ ἡ πνευματικὴ ἀφύπνις διὰ καταλλήλου συστήματος βίου. Ἐνόσω ἀδυνατοῦμεν νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ ἐνδότερον νόημα τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅπερ εἶνε ἡ οὐρανία ὄψις, κατ' ἀνάγκην περιοριζόμεθα εἰς σύστημά τι εἰδωλολατρικόν, ὑλόφρον, ἐπιχθόνιον, ὅπερ ἀποκαλοῦμεν Χριστιανισμὸν καὶ φανταζόμεθα αὐτὸ ὡς θεμελιωθὲν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς ὅμως ὁμίλησε περὶ συστήματος οὐρανοῦ, πνευματικοῦ καὶ ὑπέδειξε διὰ τοῦ λόγου Του ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, καὶ δι' ἄλλων ὁμιλιῶν Του, ὑπέδειξε διαγωγὴν ἐν τῷ βίῳ τοιαύτην ὅσα νὰ μᾶς καταστήσῃ ἱκανοὺς ν' ἀντιληφθῶμεν τὸ σύστημά Του καὶ ἐπομένως ἐφαρμόσωμεν τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν ἀτομικῶς, κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς. Ὁ Χριστὸς ἐπομένως θὰ ἐχαρακτήριζε τὴν γενεάν μας, ὡς γενεὰν μοιχαλίδα ἅτε ἀνίκανον νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ ἐνδότερον νόημα τοῦ συστήματος καὶ στερουμένην ἐνθουσιασμοῦ καὶ εἰδικῆς ἀντιλήψεως, ἅρα μὴ ἐπωφελουμένην τῶν εὐεργετημάτων ἅτινα συνεπάγεται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματός Του. Τὸ ὑπολανθάνον νόημα διέφυγε τὴν ἀντίληψιν τῆς Ἀνθρωπότητος, διότι ἡ Ἀνθρωπότης ἀπώλεσε τὴν κλεῖδα δι' ἧς ἀνοίγονται οἱ θησαυροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἀπέκλεισε τὴν ἀρωγὴν τῆς διαισθήσεως δι' ἧς καὶ μόνως ὁ νοῦς διαφωτίζεται, ἐπομένως ἐπεκάθισε σκότος ὡς πρὸς τὸ νόημα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἄλλ' ἡ σημερινὴ ἀνάπτυξις τῶν ψυχολογικῶν ἐπιστημῶν δεικνύει ὅτι ἀκριβῶς νῦν ἐπέστη ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν μέλλει νὰ ἐπανακτῆσωμεν τὸ ὄργανον τῆς διαισθήσεως, καὶ

οὕτω ὁ Χριστιανισμὸς ὄχι μόνον νὰ κατανοῆται ὑφ' ὅλων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμοσθῆ μεταμορφόνων τὸν κόσμον ἀπὸ πανδαιμονιον εἰς παράδεισον. Ἡ ἐπανάκτησις τῆς πνευματικῆς ἐννοίας τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶνε τὸ μέγα γεγονός τῆς ἐποχῆς μας, καὶ εἰς αὐτὸ ἔγκειται ὁλοκληρὸς ἡ ζωτικότης καὶ πρακτικὴ ἀξία του. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε οὐδὲν ἥττον ἢ νέα ἀποκάλυψις. Πράγματι ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει ἡμῖν διηνεκῶς, ἀλλ' ἡμεῖς ἀντιλαμβανόμεθα μόνον περιοδικῶς. Ἡ ἀποκάλυψις εἶνε διηνεκῆς ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εὐρίσκει κλειστὴν τὴν πύλην τῆς ἡμετέρας ἀντιλήψεως ὅταν ἡμεῖς διὰ μόνου τοῦ νοῦ ἀξιούμεν νὰ ἐνωτισθῶμεν τῶν ἀληθειῶν αἵτινες μᾶς ἀποκαλύπτονται. Ὁ νοῦς μόνος δὲν ἀρκεῖ. Ὁ νοῦς ἄνευ τῆς διαισθήσεως εἶνε τυφλός. Νοῦς καὶ Διαισθησις ἐν συζεύξει εἰσὶν αἱ δύο πηγαὶ πάσης ἀποκαλύψεως. Ἡ ἐποχὴ ἐν ἣ ζῶμεν εὐρηται ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην ἀνάγκην μιᾶς ἀποκαλύψεως—ἀποκαλύψεως ἐχούσης ἐρμηνευτικὸν χαρακτήρα. Διότι αἱ μέχρι τοῦδε γενομένης εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀποκαλύψεις διευπλώθησαν ἐν γλώσση ἀλληγορίας. Ἡ σημερινὴ ἀποκάλυψις κατ' ἀνάγκην λαμβάνει τὸν τύπον ἐρμηνείας τῶν ἀλληγορηθέντων. Τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἐρμηνείας τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶνε ἡ ὑπερτάτη ἀνάγκη τῆς γενεᾶς μας. Ὡς εἶπον ἐν ἀρχῇ δὲν πρόκειται νὰ ἐξαγγελθῆ τι νέον, ἀλλὰ τὰ ἤδη ἐξαγγελθέντα πρόκειται νὰ ἐρμηνευθῶσι τῇ βοήθειᾳ τῆς ἤδη ἀναπτυσσομένης ψυχικῆς λειτουργίας ἣν ἀποκαλοῦμεν Διαισθησιν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐκθάπτομεν τοὺς θησαυροὺς τῆς θείας Ἀληθείας οἵτινες ἔχουσι ταφῆ καὶ κρυβῆ. Ἀναφέρεται περὶ μεγάλων ἱεραρχῶν τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ὡς εἰπόντων ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε ἀκόμη ἀνερμήνευτος καὶ ἐπομένως δὲν φέρει ἐπὶ τῆς Ἀνθρωπότητος τοὺς προσδοκηθέντας καρπούς, καὶ ὅτι τότε θὰ καρποφορήσῃ ὅταν νέα τις Ἀποκάλυψις ἀνατείλῃ, Ἀποκάλυψις δίδουσα τὴν κλεῖδα τῆς ἐρμηνείας εἰς τὸ σύστημα ὅπερ κρύπτεται ὑπὸ τὴν Χριστιανικὴν Συμβολογίαν. Ὁ Ὄριγένης καὶ ὁ Κλήμης τῆς Ἀλεξανδρείας ἀποφαίνονται ῥητῶς ὅτι αἱ Γραφαὶ πᾶσαι εἰσὶν ἀλληγορία, καὶ ἡ φύσις πᾶσα παραβολή. Ὅτι ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος, ὁ ὕλικός καὶ ὁ ἱστορικὸς εἶνε ἀπλή ἐκδήλωσις μειζόνων πραγματικοτήτων διαφευγουσῶν τὰς παρούσας αἰσθήσεις μας. Ὁλοκληρὸν τὸ Χριστιανικὸν Οἰκοδόμημα μέχρι τοῦδε εἶνε ἀπλῶς συμβολικὴ παράστασις τῶν οὐρανίων γεγονότων ἅτινα πληροῦσι τὴν αἰωνιότητα. Ἐρευνώμενον διὰ τῆς διαισθήσεως τὸ Χριστιανικὸν σύστημα ἀναφαίνεται ἐκλαμπρον σύστημα σκέψεως ὁμιλοῦν εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἀπαραίτητα συστάτικα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἰς τε δηλαδὴ τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν. Μὴ λειτουργούσης τῆς διαισθήσεως τιμῶνται μόνον οἱ τύποι καὶ αἱ μορφαὶ ἐν πάσῃ σφαίρᾳ καὶ ἐν πάσῃ δράσει. Προκύπτει

έντεῦθεν σύστημα ὑλοφροσύνης, καὶ ἡ ὑλοφροσύνη δὲν δύναται νὰ ἔχη ἄλλο τι ὡς προῖον, ἢ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν. Ἡ ἀξία τοῦ χαρακτήρος δὲν τιμᾶται διότι ἐκλαμβάνονται οἱ τύποι καὶ αἱ μορφαὶ ὡς ἀποτελοῦσαι πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται παρ' ἡμῶν εἴτε ὡς πολιτῶν εἴτε ὡς χριστιανῶν εἴτε ὡς ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἐὰν ἡρμηνεύετο πνευματικῶς ὁ Χριστιανισμὸς, θὰ ἐτιμᾶτο ἡ ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσα ζωὴ καὶ οὐσία καὶ θ' ἀντελαμβάνομεθα ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ κυρίως ἀπαιτεῖται παρ' ἡμῶν εἴτε ὡς πολιτῶν, εἴτε ὡς χριστιανῶν, εἴτε ὡς ἀνθρώπων, εἶνε ἡ διάπλασις χαρακτήρος. Πνευματικῶς ἐρμηνεύομενος ὁ Χριστιανισμὸς ἀποδείκνυται ὡς σύστημα σκέψεως ὅπερ ἐνταυτῷ εἶνε ἐπιστήμη, φιλοσοφία, ἠθικὴ καὶ θρησκεία. Καὶ δὲν ἀποδείκνυται μόνου σύστημα σκέψεως ὁ Χριστιανισμὸς, ὅταν ἐρμηνευθῇ πνευματικῶς, ἀλλὰ καὶ σύστημα διαγωγῆς, σύστημα ἐπιδεχόμενον μαθηματικὴν ἀπόδειξιν τῶν θεωρημάτων του. Ἡ πνευματικὴ ἐρμηνεία τοῦ Χριστιανισμοῦ χορηγεῖ ἡμῖν τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ ἄτομον ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν ἣν ἀποκαλοῦμεν θάνατον. Εἶνε πρόδηλον ὅτι ἀφοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ, καὶ ἀφοῦ ἄκρα δικαιοσύνη βασιλεύει, τὸ ἄτομον θὰ περιέλθῃ ἀκριβῶς ὑπὸ περιστάσεις ἅς τὸ ἴδιον ἔχει παρασκευάσει διὰ τῆς διαγωγῆς του, δυσaréστους ἢ εὐaréστους. Ἡ ἐξόντωσις τῆς ὑλοφροσύνης ἐξ ἧς μαστιζόμεθα θὰ ἦτο ἀρα ἀποκλειστικὸν ἐπακολούθημα τῆς πνευματικῆς ἐρμηνείας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ ἀνθρώπινος βίος θὰ καθίστατο βίος φωτὸς καὶ γλυκύτητος καὶ στοργῆς, ὡς εἶνε ἡ φύσις τοῦ Χριστοῦ, ἀπαξ δυνηθῶμεν νὰ ἴδωμεν τὸ ἀπόρρητον νόημα τῶν Γραφῶν τὸ κρυπτόμενον ὑπὸ τὸ προφανές των νόημα, τὸ νόημα δηλαδὴ ὅπερ ἀπευθύνεται εἰς τὸν ἀνθρώπον, διότι αὐτὸ τὸ ἀπόρρητον νόημα ἀπευθύνεται εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὄχι τὸ κατὰ λέξιν. Τὸ νόημα τῶν Γραφῶν εἶνε πρὸς τὸ γράμμα αὐτῶν ὅπως ἡ οὐσία τοῦ καρίου εἶνε πρὸς τὸ κέλυφός του. Ἴνα ἐφαρμοσθῇ ἡ πνευματικὴ ἐρμηνεία πρέπει νὰ συντελεσθῇ ἡ παλινορθωσις τῆς ἐνδοτέρας νοήσεως. Δι' αὐτῆς ὁ ἀνθρώπος θὰ ἐπανακτήσῃ τὴν πνευματικὴν ἰσορροπίαν του, γινόμενος αὐθις σῶος, ἀκέρατος, ὑγιής. Δι' αὐτῆς θὰ καταστῶμεν αὐθις, δυνάμει τῶν νέων συνθηκῶν τοῦ βίου, ὅ,τι ἡμεθα λόγφ ἰδιοσυστασίας ἀνέκαθεν, τουτέστιν ὄργανα νοήσεως, ἀρμόδιοι διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς. Τότε πράγματι εἴμεθα ἀνθρώποι κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλως ἀναρμόδιοι ὄντες νὰ λαμβάνωμεν γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς, δὲν εἴμεθα ἀνθρώποι, ἀλλὰ νήπια. Ἐκ τῶν ψυχολογικῶν ἐρευνῶν ἔχομεν λοιπὸν ἐξηκριβωμένον ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἔχει ἴδιον ὄργανον ὅπερ ὀφείλει ν' ἀναπτύξῃ, ἵνα ἐννοήσῃ τὸ ἐνδότερον νόημα τῶν Γραφῶν ἅς παρέλαβεν ὡς ἐθνικὸν του θρησκευμα, καὶ ἐπομένως ἵνα κατορθώσῃ τὴν ἔλευσιν τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ὅπερ οὐδὲν

ἄλλο εἶνε ἢ ἡ συναδέλφωσις τοῦ κόσμου. Ἦδη ρίψωμεν βλέμμα εἰς μίαν ἄλλην κατηγορίαν ἐρεύνης ἣτις βαίνει παράλληλος πρὸς τὰς ψυχολογικὰς ἐρεῦνας τῆς τελευταίας τριακονταετίας. Ἡ παράλληλος αὕτη ἐρευνητικὴ ἐργασία σκοπεῖ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς οὐσίας ἣτις διαθέει τὰς παντοίας τῶν ἀνθρώπων ἀντιλήψεις περὶ τοῦ θεοῦ. Θεμελιώδης σκοπὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶνε ἡ συναδέλφωσις τοῦ Ἀνθρωπίνου Γένους, ἀρα ἡ εἰρημένη ἐρευνητικὴ ἐργασία συμβάλλει ἐξόχως εἰς τὴν κατάδειξιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς οὐρανίου θεσμοῦ. Ἡ ἐξακρίβωσις ὅτι πᾶσαι αἱ θρησκείαι ζωογονοῦνται ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν, ἰσοδυναμεῖ πρὸς καθιέρωσιν τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ τοῦτο ἀκριβῶς εἶνε τὸ ἰδεῶδες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἶνε ἐπομένως χαρακτηριστικὸν προσὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅτι εἶνε ἀνεξίθρησκος καὶ πᾶσα μισαλλοδοξία εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν γνήσιον Χριστιανισμὸν. Ὁ γνήσιος Χριστιανὸς τιμᾶ πάντα τὰ ἄλλα θρησκευματα ἀφορῶν εἰς τὴν ἐνδοτέραν ζωὴν ἣτις τὰ ἐμπνέει. Τὸ θρησκευτικὸν ὀρμέμφυτον εἶνε ἀναπόσπαστον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἐν ὀνόματι λοιπὸν αὐτοῦ, ὑφ' οἵανδήποτε μορφήν καὶ ἂν ἐκδηλοῦται, τὰ ἔθνη τῆς Οἰκουμένης πρέπει νὰ αἰσθάνωνται ἀρρήκτους δεσμοὺς ἀδελφότητος. Ὅλοι θαυμάζομεν τὴν δυνάμιν καὶ ἀξίαν τοῦ πρακτικοῦ νοῦ. Τὸ ὑπέρτατον ἰδεῶδες τοῦ πρακτικοῦ νοῦ εἶνε ἡ θρησκεία. Καθ' ὅσον γινόμεθα πρακτικοί, κατὰ τόσον ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι ἡ διαρρύθμισις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κατανόησιν τῶν μυστηρίων τῆς ὑπάρξεως. Ἐπύρχει κόσμος ἀπτός καὶ πρακτικός, καὶ ὑπάρχει καὶ ἀντικατοπτρισμὸς κόσμου. Σᾶς λέγω λοιπὸν ὅτι ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν εἶνε ὁ ἀπτός καὶ πρακτικός, ὁ δὲ κόσμος τῆς ὕλης εἶνε ὁ ἀντικατοπτρισμὸς τοῦ πρακτικοῦ κόσμου. Γώρα πῶς νὰ συνοψίσωμεν εἰς ὀλίγας φράσεις τὰ θεωρήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ; Νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ τὰ συνοψίσωμεν εἰς τρεῖς φράσεις. α') Τὸ χρηστῶς ζῆν εἶνε τὸ ὑπατον συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου. β') Ὁ προσηλούμενος εἰς τὰ τοῦ κόσμου πλανᾶται. γ') Ὁ παρὸν βίος δὲν εἶνε ὁ μόνος. Αὐτὰ τὰ τρία εἶνε ἡ ὄλη οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐφιστῶ δὲ τὴν προσοχὴν σας ὅτι αὐτὰ ἐπίσης εἶνε ἡ οὐσία πάσης ἄλλης θρησκείας, καὶ ἐφιστῶ ἔτι μᾶλλον τὴν προσοχὴν σας ὅτι αὐτὰ τὰ τρία εἰσὶ πόρισμα μακραίωνος ἐρεύνης, καὶ μακραίωνος ἐπιστήμης καὶ πείρας κυρωθείσης ὑπὸ τοῦ κηρύγματος ἀρχαιοτάτων Ἰνδῶν, σινῶν, αἰγυπτίων καὶ ἐλλήνων, ὡς ὁ Βούδας, ὁ Ἀσόκας, ὁ Κομφούκιος, ὁ Φερεκύδης, ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Σωκράτης. Τὰ τρία ταῦτα εἰσὶ θεωρήματα μαθηματικά, εἰσὶ πορίσματα θετικῆς ἐπιστήμης καὶ ἐνδελεχοῦς ἐρεύνης, ἐρχόμενα εἰς ἐπικύρωσιν τῆς Χριστιανικῆς διδασχῆς ἣτις τὰ ἐξαγγέλλει ὡς κρηπίδα τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτήρος, ὡς σφραγίδα τοῦ γνησίου

ἀνθρώπου τοῦ δικαιομένου με ὑψηλὸν μέτωπον νὰ λέγῃ "εἶμαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἶμαι κληρονόμος τοῦ Σύμπαντος, εἶμαι Ἥλιος φωτίζων καὶ ζωογονῶν."
(ἔπεται συνέχεια)

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕΤ' ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ.

Πολλαχόθεν μοι ἐζητήθησαν τὰ ἀθηναϊκὰ φύλλα ἐνθα ἔδημοσιεύθησαν πέρυσιν, αἱ συνεντεύξεις μου μετὰ δημοσιογράφων ἰδίως τῶν συντακτῶν τοῦ "Ἀστῶς". Ἐπειδὴ δὲν ἔχω εἰμὴ μόνον ἐν ἀντίτυπον ἐκάστης ἐφημερίδος, καὶ ἐπειδὴ ἐνιαχοῦ παρεισέφρυσαν ἀνακρίβειαι, ἐκλέγω τὰ οὐσιωδέστερα ἵτινα παραθέτω ὡς χάριν τῶν ἐπιθυμούντων νὰ τὰ ἀναγνώσωσιν.

Ἐπεκράτει ἀνία καὶ ἀθημονία ἐν Ἑλλάδι τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, καὶ αἱ βουλγαρικαὶ ὤμοιες εἶχον ἐνσπείρει φρίκην πανταχοῦ. Μὲ ἠρώτησεν ὁ διευθυντὴς τοῦ "Ἀστῶς", ἐπισκεφθεὶς με εἰς τὸ Σενοδοχεῖον διατὶ ἐσβέσθη ὁ ἐν Ἀγγλίᾳ φιλελληνισμός. Τῷ ἀπήντησα ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ πάντοτε ὑπῆρχε καὶ πάντοτε θὰ ὑπάρχῃ φιλελληνισμός, καὶ ὅτι ἀπὸ ἡμᾶς ἐξαρτᾶται ἡ ἔμπρακτος αὐτοῦ ἐκδήλωσις. Ἐνόσφ δὲν εἶμεθα καλῶς συντεταγμένοι ὑπὸ πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἔποψιν, ὁ φιλελληνισμός τῆς Ἀγγλίας ἢ οἰασθῆποτε ἄλλης χώρας δὲν μᾶς χρησιμεύει, ἀλλὰ μᾶς εἶνε ἀνεκτιμήτου ἀξίας ὅταν εἶμεθα καλῶς συντεταγμένοι. Δὲν ἀρκεῖ νὰ μᾶς ἀγαπῶσιν εἶνε ἀνίγκη νὰ ἀντιλαμβάνωνται προσέτι ὅτι ἔχομεν ἀξίαν. Μὲ τὸ αἰσθημα ἕπερ ἐμπνέει ἡ καταγωγὴ μας καὶ αἱ παραδόσεις μας, ἂν εἶχομεν καὶ ἰθαγενῆ ἀξίαν πρακτικὴν καὶ ἠθικὴν θὰ ἤμεθα ἐν τῇ σμικρότητί μας μεγάλη δύναμις. Διότι ἐπὶ τέλους τὸ μέγεθος μιᾶς δυνάμεως, ἡ μεγαλείον, μετῶνται διὰ τοῦ βαθμοῦ εἰς ὃν δύναται νὰ γίνῃ ὑπηρετικὴ εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα. Βεβαίως ἵνα ἐν ἔθνος ἀποβῇ ὑπηρετικὸν εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἱκανὸν ἐγωϊσμὸν ἵνα καταρτίσῃ ἑαυτὸ καταλλήλως πρὸς τοῦτο. Μάλιστα, ἡ Ἀγγλία ἔχει ἱκανὸν ἐγωϊσμὸν καὶ πράττει καλῶς διότι ἔχει συνάμα καὶ πρόγραμμα περὶ γενικῆς εὐημερίας τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἐὰν εἶχομεν ἡμεῖς ἠθικὴν καὶ πρακτικὴν ἀξίαν, ὅπως ἀποβῶμεν τελεσφόρως ὑπηρετικοὶ εἰς τοιοῦτον πρόγραμμα, ἡ Ἀγγλία μὲ τὸ αἰσθημα ἕπερ ἐμπνέει εἰς αὐτὴν ἡ μαγικὴ λέξις Ἑλλάς, θὰ ἐγκολπύτο τὴν Ἑλλάδα περισσότερον ἢ ὅσα ἐνεκολλώθη τὴν Ἰαπωνίαν. Ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος ἐν Λονδίῳ ἀπήντησα ὅτι οἱ πρέσβεις δὲν δημιουργοῦν ἐνθουσιασμούς. Τοὺς δημιουργοῦν τὰ ἔθνη ἀφ' ἑαυτῶν. Οὐδέποτε ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος ἐνὸς ἔθνους παρὰ ξένη Δυνάμει διέθεσε τὴν Δύναμιν ταύτην ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ ἔθνους του. Δὲν τιμᾷ τὴν νοημοσύνην μας νὰ πιστεύωμεν ὅτι θὰ ἐκτιμηθῶμεν ποτὲ ἄλλως ἢ γινόμενοι ἄξιοι ἐκτιμήσεως, ἢ ὅτι ἡ ἀξία μας θὰ ἐκινδύνευε ποτὲ νὰ κρυβῇ ὑπὸ μύθιον. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς βουλγάρους, ὁ ἑλληνικὸς τύπος εἶνε οὐκ ὀλίγον ὑπεύθυνος διὰ τὸ ὑπάρχον μετὰ αὐτῶν καὶ ἡμῶν μίσος. Ἴσως ὑπάρχουν δημοσιογράφοι νομίζοντες ὅτι εἶνε πατριωτισμὸς τὸ ὑβρίζειν τοὺς ἀντιπάλους. Ἄλλ' εἶνε μεγάλη ἡ πλάνη των. Ἀπὸ γενεᾶς ἐνθυμούμαι ὅτι ὅπουδῆποτε ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ ἐμνημονεύοντο οἱ βούλγαροι ἀπεκαλοῦντο "κτῆνη" καὶ ἐλοιδοροῦντο ὡς μὴ ἔχοντες εὐκλεεῖς πραγόνους. Διατὶ ἡμεῖς οἱ ἀπὸ εὐκλεῶν καταγόμενοι νὰ μὴ εἰσάγωμεν τὸ ἰδεῶδες τῆς εἰγενοῦς ἀμίλλης μετὰ τῶν φυλῶν τοῦ Αἴμου, ἀποβαρρύνοντες πᾶσαν τᾶσιν εἰς φυλετικὸν μίσος; Καὶ κατὰ τῶν ῥωμοῦνων οἱ δημοσιογράφοι ὑπῆρξαν πάντοτε σκαιοὶ λησμονοῦντες ὅτι πολλαὶ χιλιάδες ὁμογενῶν σας διεβίου ἐν Ῥωμανίᾳ. Δὲν πιστεύω ὅτι ὁ νῦν διωγμὸς τῶν ἐλλήνων ἐν Ῥωμανίᾳ πηγάζει τόσον ἀπὸ φυλετικὸν μίσος ὅσον ἀπὸ κοινωνιολογικὰ αἰτία. Οἱ ῥωμοῦνοι κεφαλαιοῦχοι ἐκμεταλλεύονται τὰς

ἐργατικὰς τάξεις ὅπως καὶ οἱ κεφαλαιοῦχοι πάσης χώρας ὅπου δῆποτε διαβιοῦν, τὰ δὲ διαβήματα ἐν Ῥωμανίᾳ κατὰ ἐλλήνων καὶ ἑβραίων κλίνω μᾶλλον νὰ τὰ θεωρῶ προανακρούσματα κοινωνικῆς τινος ἐπαναστάσεως ἐν τῇ παραδουραβείῳ χώρᾳ. Ἐγὼ ἐννοῶ τὸν πατριωτισμὸν κατὰ πολὺν διάφορον τρόπον παρ' ὅ,τι τὸν ἐπνοεῖτε σεῖς. Ὅπως τὸ ἄτομον ὀφείλει νὰ ἀμιλλᾶται πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ κράτους, οὕτω καὶ ἐν κράτος ὀφείλει νὰ ἀμιλλᾶται πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς Ἀνθρωπότητος. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐνὸς ἐστὶ χρεία, νὰ εὐρωμεν τὰ στοιχεῖα δι' ὧν ὁ ἑλληνισμὸς θ' ἀναζήσῃ. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀρχαίου βίου, ὁ ἑλληνισμὸς ἔπεσεν, ἀλλ' ὅταν ἀνέτειλε τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ, ὁ ἑλληνισμὸς προθύμως τὸ ἐνεστερνίσθη καὶ οὕτω ἀνέκτησε τὴν δύναμιν νὰ διατρέξῃ νέαν σταδιοδρομίαν. Ἢδη ἀνατέλλει νέον πνεῦμα, τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, καὶ ἀρκεῖ νὰ τὸ ἐνστερνισθῶμεν ἵνα ἀναζήσωμεν. Τὸ νὰ μὴ σκεπτόμεθα ποτὲ περὶ τούτου εἶνε προδοσία κατὰ τῆς πατρίδος. Ἐν Ἑλλάδι πρέπει νὰ δημιουργηθῇ Νόος καὶ ἦθος. Αὐτὰ εἶνε ἡ θεμελιώδης βᾶσις καὶ στρατῶν καὶ στόλων.

Πῶς σκέπτεται ὁ δεδομένος Ἕλληνας; Δὲν ὀμιλῶ περὶ τῶν ἐξαιρεσεων. Αὐταὶ ἀκριβῶς ὑπάρχουν διότι ὑπάρχει ὁ κανὼν. Ὁ κανὼν εἶνε ὅτι ὁ δεδομένος Ἕλληνας σκέπτεται ἀντιθέτως πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ σκέπτεται ἵνα συντελῇ εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἑαυτοῦ ἀτομικῶς καὶ τῆς πατρίδος του συνολικῶς. Εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ἀποδίδω τὴν μέχρι τοῦδε ἀποτυχίαν τῆς Ἑλλάδος ὡς Κράτους. Ἐὰν ὁ Ἕλληνας εἶνε ἄπλοτος, σκέπτεται ὅτι δύναται νὰ πλουτήσῃ ἔστω καὶ ἂν τὸ σύνολον διαμεῖνῃ πτωχόν. Ἐὰν εἶνε πλούσιος, εἶνε γενναῖος, ἀλλὰ ὑπὸ ἕνα ὄρον. Ὑπὸ τὸν ὄρον ἡ γενναϊότης του νὰ κατασταλάξῃ εἰς συγκεκριμένον τι ὄφελος τοῦ ἑαυτοῦ του ἐμμέσως ἢ ἀμέσως. Ἢ πραγματικὴ ἰδιοσυγκρασία τῆς φυλῆς μας δὲν εἶνε τοιαύτη, ἀλλ' ὁ τρόπος καθ' ὃν σκέπτεται συκοφαντεῖ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῆς καὶ παριστᾷ ἡμᾶς ἰποδεεστέρου τῶν προσβατικῶν τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ἀπαντῶν εἰς τὸ ἐρώτημά σας: "Διατὶ ἠλαττώθη ὁ φιλελληνισμὸς τῶν ἄγγλων;" Τὸ φαινόμενον τοῦτο τὸ ἐξηγῶ κρίνων ὅτι ἡ ἐλάττωσις τοῦ φιλελληνισμοῦ τῶν ἄγγλων εἶνε εἰς εὐθὺν λόγον πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐλάττωσιν τῆς ζωῆς, καὶ ἐφ' ὅσον ὀπισθοδρομεῖτε τὸ φαινόμενον θὰ γίνεταί καταδηλότερον. Ἐν τούτοις δὲν φρονῶ ὅτι ὁ φιλελληνισμὸς τῶν ἄγγλων πράγματι ἠλαττώθη, ἀλλ' ὅτι ἄπλωσ ἀνεστάλη, καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος ὅτι θὰ σβεσθῇ ὑπὸ τὸ κράτος οἰωνδῆποτε ἄλλων ἐπιδράσεων, οὐδὲ ἀκόμη ἂν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἀγγλία κρίνει τὴν Βουλγαρίαν χρήσιμον ἐπίκουρον τῶν πολιτικῶν σχεδίων τῆς. Ὁ φιλελληνισμὸς τῶν ἄγγλων ἔχει ρίζας χωροῦσας βαθύτερον τοῦ ἐπιπέδου τῶν πολιτικῶν βλέψεων. Ἄν ἡ ἐπίσημος Ἀγγλία ἀδυνατῇ νὰ κρίνῃ τὴν Ἑλλάδα χρήσιμον ἐπίκουρον τῶν σχεδίων τῆς, τὸ ἔθνος τῶν ἄγγλων θλίβεται ἐπὶ τούτῳ, διότι ὁ φιλελληνισμὸς του εἶνε αἰσθημα ἐρριζωμένον ἐν τῇ ψυχῇ του, καὶ ἡ Ἑλλάς θὰ εἶχε τὴν πρώτην προτίμησιν, ἀλλ' ἡ Ἀγγλία θὰ ἐπολιτεύετο μωρῶς ἂν ἔτασεν εἰς τὸ πλευρόν της ἀνίσχυρον σύμμαχον, μόνον καὶ μόνον διὰ λόγους στοργῆς καὶ συμπάθειας. Ἢ ὑπὲρ ἡμῶν στοργὴ καὶ συμπάθεια τῆς Ἀγγλίας ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχῃ, ἀλλ' ἐπίσης ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀδρόνεια τῶν πολιτευτῶν τῆς. Ἄν σβεσθῇ ποτε ὁ φιλελληνισμὸς τῶν ἄγγλων, θὰ σβεσθῇ διότι θὰ τὸν σβύσετε σεῖς ἀρνούμενοι ν' ἀλλάξῃτε τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, ὅτε καὶ θ' ἀρχίσῃ νὰ σβύνεται καὶ τὸ γένος μας. Ὁ ἑλληνικὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι στρέφεται περὶ ἐπουσιώδη καὶ ὄλως ἐξωτερικὰ, ἀμελῶν ἐντέλως τὴν οὐσίαν. Καὶ εἶνε οὐκ ὀλίγον παθητικὴ αὐτὴ ἡ στάσις του, διότι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς διακαίεται ὑπὸ ἐνὸς ἰσχυροῦ, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ἀορίστου πόθου πρὸς τὰ ἰνῆλα καὶ τὰ μεγάλα. Καὶ ὁ πόθος του αὐτὸς εἶνε ἄκαρπος, διότι τὰς πτέρυγας του τὰς ἔχει κόψει ὁ πλημμελὴς τρόπος τοῦ σκέ-

πτευσθαι. Δὲν ἀνετράφη οὕτω ὥστε νὰ βλέπῃ εὐθὺ πρὸς τὴν οὐσίαν. Κατὰ συνέπειαν μολονότι δύναται νὰ ἔχῃ ὑψηλὰ ἰδεώδη, δὲν δύναται ὅμως νὰ ἐπιδιώξῃ τὰ ἰδεώδη του διὰ πρακτικῶν μεθόδων. Ἀκριβῶς εἶπον τὴν λέξιν “ἀνετράφη” διὰ νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν γνώμην σας, ἥτις εἶνε γνώμη καὶ ἐμοῦ, γνώμη εἰς τὴν κατέληξα κατόπιν πολλῆς ἐρεύνης. Ἐἶνε δηλαδὴ τὸ πᾶν ζήτημα ἀνατροφῆς. Ἐνωθὺ ἀνατροφὴν ἰδίαν καὶ δημοσίαν. Ἐἶνε προσέτι καὶ ζήτημα οἰκονομικῆς ἀναδιοργανώσεως διότι ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία φεραλογοῦσα τοὺς ἀπόρους, καθιστᾷ τὴν βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς τῶν θέσεως ἀνέφικτον ἰδίως μάλιστα διότι δὲν φορολογεῖ ποσῶς τοὺς εὐπόρους. Ὁ σωτὴρ τοῦ γένους θὰ ἦτο ἐκεῖνος ὅστις θὰ ὑπεδείκνυεν ἐν τελεσφόρον σύστημα ἀνατροφῆς ἰδίαν καὶ δημοσίαν. Ἡ διάπλασις τοῦ ἥθους μας εἶνε ζήτημα κατεπεύγον. Ἐχετε ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀνθρώπων ἀξίας. Ἄνδρες ἀδιαφιλονικίτου χρηστότητος καὶ ἀκεραιότητος δὲν ὑπάρχουν παρ’ ὑμῖν, εἰμὴ ὑπὸ συνθήκας αἰτινες καθιστῶσιν ἀχρηστοὺς καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀλιγίστους οἱ ὅποιοι ὑπάρχουν. Τὸ ζήτημα εἶνε τόσῳ κατεπεύγον, ὥστε νὰ ἐπιτωκίωσῃ καὶ αὐτὸ τὸ ζήτημα τοῦ στόλου. Τῇ ἀληθείᾳ, τί θὰ σᾶς χρησιμεύσῃ ὁ στόλος ἢ ὁ στρατός, ἂν δὲν ἔχετε ἀνθρώπους νὰ δίδουν ψυχὴν εἰς τὰ πλοῖα σας καὶ εἰς τὸ στράτευμά σας; Δὲν λέγω, ἀναβάλλετε τὰς περὶ στόλου καὶ στρατοῦ προσπάθειάς σας, ἀλλὰ λέγω ὅτι τὸ ζήτημα τῆς διπλάσεως ἥθους καὶ δημιουργήσεως χαρακτήρων εἶνε τόσῳ κατεπεύγον ὥστε πρέπει ν’ ἀρχίσῃ αὐρῶν—πρέπει ν’ ἀρχίσῃ ἀπόψε. Ἐκαστον ἔτος ἀναβάλλῃς εἶνε ἀνεπανόρθωτος ἦττα. Ἐχετε ἀνάγκην κατεπεύγουσαν ἑνὸς ὄργανου τοῦ τῆς ὅλης παιδείας, ἀνθρώπου ὑπερτέρας ἐμπνεύσεως καὶ ἀκοιμήτου ζήλου. Ἄνθρωπος τοιοῦτος βοηθούμενος ὑπὸ ἐπιτελείου ἐμβριθῶν καὶ ἀφιλαύτων ἀνδρῶν ἠδύνατο νὰ σᾶς δώσῃ ζωὴν ἐντὸς εἰκοσαετίας. Κατ’ ἐμὲ πρέπει ν’ ἀρχίσῃ ἄνευ ἀναβολῆς μία ἐνέργεια καὶ ἐπίμονος προσπάθεια πρὸς διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν τῆς ἐντυπώσεως παρὰ πᾶσιν, ἰδίως παρὰ τοῖς νέοις, ὅτι πᾶς Ἕλληγ προσκαλεῖται ὑπὸ τῆς πατρίδος του καὶ ὑπὸ τῆς Ἀνθρωπότητος νὰ μεταβάλῃ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, νὰ παραδεχθῇ δηλαδὴ καὶ ὁμολογήσῃ καὶ δείξῃ ἐμπράκτως τούτο, ὅτι ἡ χρηστότης καὶ ἡ ἀκεραιότης καὶ ἡ εὐσυνειδησία εἶνε πανυπέριστα συμφέροντα ἕκ τε ἀτομικῆς ἀπόψεως καὶ ἐξ ἔθνικης, ὅτι ἡ ὅλη οὐσία τοῦ πατριωτισμοῦ συνίσταται εἰς αὐτὰ: χρηστότητα, ἀκεραιότητα, φιλαλήθειαν—ὅτι ἡ ὅλη οὐσία τῆς προόδου εἴτε ὕλικῆς εἴτε πνευματικῆς, ἔγκειται εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ χαρακτήρος. Ὅταν ἀκούσω ὅτι ὑπάρχουν ἑκατὸν Ἕλληνες κρινόντες ὡς ζημίαν τῶν, ὄχι τόσῳ τὴν ἀπώλειαν μιᾶς εὐκαιρίας πρὸς ὕλικὴν εἰπραγίαν, ὅσον τὴν καταφυγὴν εἰς τέχνασμα ἢ σόφισμα, ἢ ψεῦδος, τότε θὰ εἶπω ὅτι τὸ γένος μας πράγματι προοδεύει καὶ δὲν ὑπάρχει δόξα, ἢ νὰ μὴ δύναμαι νὰ ἐλπίσω ὡς περιμένουσιν αὐτό. Ἐἶνε πρόδηλον διατὶ φρονῶ οὕτω. Ἐκατὸν Ἕλληνες μὲ τοιοῦτον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι θ’ ἀπετέλουν τεκμήριον ὅτι ὁ Ἕλληγος χαρακτήρ θὰ ἤρχιζε νὰ γίνετα ἐνδὺς καὶ ἄρτιος καὶ ἱκανὸς νὰ βλέπῃ ἐπέκεινα τοῦ συμφέροντος τῆς στιγμῆς. Σᾶς εἶπον ποῦ ἀποδίδω τὴν μέχρι τοῦδε ἀποτυχίαν τῆς Ἑλλάδος ὡς Κράτους. Ὁ αὐτὸς λόγος ἐξηγεῖ διατὶ δὲν ἔχετε πολιτικοὺς ἄνδρας μεγάλης περινοίας. Ὁ νεοελληνικὸς χαρακτήρ δὲν βλέπει ἐπέκεινα τοῦ συμφέροντος τῆς στιγμῆς. Δὲν διαισθάνεται ὅτι πολλάκις τὸ συμφέρον τῆς στιγμῆς ἰσοδυναμεῖ πρὸς ζημίαν. Δὲν προβλέπει. Δὲν εἶνε Προμηθεὺς, εἶνε ἀπλῶς Ἐπιμηθεὺς. Μισεῖ τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων καὶ φιλεῖ τὰ ἐπιπέδαια. Μισεῖ τὴν ἔρευναν. Μισεῖ τὴν πρωτοβουλίαν, μισεῖ δηλαδὴ πᾶν ὅ,τι Ἕλληγικόν. Ἀληθῶς ἀμφιβάλλω ἐὰν ὑπάρχουν μισέλληγες ἄλλοι πηρὰ οἱ τωρινοὶ Ἕλληνες. Εἶσθε τόσῳ μισέλληγες, ὥστε ἐπὶ γενεᾶν ἡλόκληρον ἀπέσχετε ἐπιμελῶς πάσης προνοήσεως χορηγοῦντες δαψιλῶς πάσας τὰς εὐκαιρίας εἰς τοὺς βουलगάρους, καὶ ἤδη ὅτε αὐτοὶ ἐνεφανίσθησαν διαρρηγνύετε τὰ

ἰμάτιά σας. Σεῖς ὑπῆρξατε οἱ πρῶτοι φίλοι των, καὶ τώρα στενοχωρεῖσθε ὅτι ἀποκτῶσι καὶ ἄλλους φίλους. Ἄν πρὸ μιᾶς γενεᾶς ἐτίθετο τὸ πρόβλημα τῆς οἰκοδομήσεως ἥθους ὡς πρῶτιστον καὶ κατεπεύγον, ὅπως συμβουλεύω τώρα νὰ πράξετε, ἴσως δὲν θὰ ὑπῆρχον σήμερον ζητήματα διεκδικήσεως ἑλληνικῶν χωρῶν, διότι πᾶσαι αἱ Ἑλλάδες θὰ εἴλκοντο ἀκατασχέτως πρὸς τὸν ὑγιᾶ πυρῆνα ὃν θ’ ἀπετέλει ἡ πρώτη Ἑλλάς μὲ τὸ ἄρτιον καὶ ἄθρον ἠθικόν της. Δὲν ἐλπίζω πολλὰ ὑπὸ θρησκευτικῆς ὁμιλίας καὶ πατριωτικῶν διθυράμβων. Ἐλπίζω μόνον ἀπὸ συστηματικῆν καὶ συνετὴν διακέντησιν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς ἀνύπτυσιν τῶν ἑλληνικῶν ὀμιεμφύτων, αἵτινα εὐρίσκονται ληθαργοῦντα ἐν τῇ ἑλληνικῇ φύσει. Ἐλπίζω ἀπὸ ἐν σύστημα ἀνατροφῆς, ἰδίως τῶν θηλέων, βασιζόμενον ἐπὶ αὐτῆς τῆς ἰδέας καὶ ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι ἐπέγει ν’ ἀλλάξῃτε τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Ἐλπίζω ἀπὸ τελειοποίησιν τῆς συγκοινωνίας τοιαύτην, ὥστε νὰ σᾶς φέρῃ εἰς διηκετὴ καὶ ταχείαν συνάφειαν μὲ τὸν πολιτισμὸν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐλπίζω ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἔρωτος πρὸς τὸ ἀναγινώσκειν. Ὅταν ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι λάβῃ ροπήν ἐπὶ τὰ κρείσσων, τότε τὸ ἠθικόν τοῦ Ἕλληγος θὰ ἀρχίσῃ νὰ γίνετα ἰδρὸν καὶ ἐκεῖθεν θὰ προκύψωσιν ὁμαλῶς καὶ βαθμηδὸν ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ βελτιώσεις καὶ πολιτικαὶ μεταρρυθμίσεις, καὶ δύναμαι εἰπεῖν, ἡ ἔθνικὴ ἐνότης. Πᾶσα ἐλπίς εἶνε φρούδη ὡς πρὸς τὰ ἔθνικα, πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ, ἐὰν δὲν κρηπιδωθῇ τὸ ἠθικόν καὶ ὅτε τὸ ἠθικόν κρηπιδούται ἐὰν δὲν καταβληθῇ συστηματικὴ καὶ εὐσυνειδητος προσπάθεια πρὸς ἀλλαγὴν τοῦ τρόπου καθ’ ὃν σκέπτεσθε.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ. ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.

Ὁ “Νεὸς Ἄλῶν” τῶν Πατρῶν ἐδημοσίευσεν τῇ 19 Σεπτεμβρίου, 1906, ἄρθρον μου ὃ ἡ ἐπομένη περικοπὴ ἀποτελεῖ τὰ δύο τρίτα αὐτοῦ καὶ εἶνε τὸ οὐσιαστικώτερον μέρος.

“Ἀπαξ οἱ ἐργάται στέργωσι νὰ διαφωτίζωνται, πέποιθα ὅτι εἰλικρινεῖς καὶ νοήμονες διερμηνεῖς τῶν συμφερόντων τοῦ ἐργάτου δὲν θὰ λειψώσιν. Ἡ προκαταρκτικὴ αὕτη ἐργασία εἶνε ἀπαραίτητον στάδιον προωρισμένον νὰ παρουσιάσῃ περίοδον συστηματικῆς καὶ λελογισμένης προσπάθειας τῶν ἐργατῶν πρὸς δημιουργίαν εὐνοικῶν συνθηκῶν τοῦ βίου των. Μόνον τότε θὰ γίνῃ δυνατὸν νὰ προκύψῃ εἶδος τι ὀργανώσεως τῶν παραγωγικῶν τάξεων εἰς σοβαρὰ σωματεῖα ἐνεργοῦντα ἀφ’ ἑαυτῶν καὶ διορίζοντα τοὺς διερμηνεῖς τῶν συμφερόντων των καὶ ἐν τῇ Βουλῇ. Ἐπὶ τὰς σημερινὰς συνθήκας τὸ νὰ ἀνατίθεται εἰς τοὺς συνήθεις βουλευτὰς ἡ εἰσαγωγὴ νομοσχεδίων ἀφορώντων τὰς ἐργατικὰς τάξεις εἶνε τακτικὴ παντάπασιν φρούδη. Τὰς παρούσας συνθήκας χαρακτηρίζει ἄλγεινὴ ἔλλειψις ὀργανώσεως ὄχι μόνον ἐν Πάτραις, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Διακρίνεται δὲ μόνον ἡ Ἑλλάς ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ Κόσμου διὰ τὴν ἔλλειψιν ταύτην. Αἱ παραγωγικαὶ τάξεις τῆς Βουλγαρίας εἶνε ἀρκετὰ καλὰ ὀργανωμέναι, καὶ θεωρῶ μέγα δυστύχημα ὅτι παρομοίᾳ ὀργάνωσις ἐν Ἑλλάδι δὲν κατορθώθη ἀκόμη διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ διεθνὴς φιλία τῶν ὀργανωμένων παραγωγικῶν τάξεων θὰ ἔτεινε νὰ παραλύσῃ πάσας τὰς ῥαδιουργίας τῶν πολιτεο-

μένων και χρηματιστῶν οἷτινες τόσῳ ἀσμενίζουσι νὰ διαιρῶσι τὴν Ἀνθρωπότητα εἰς ἀλληλομισούμενα ἔθνη. Τὸ φρόνημά μου λοιπὸν εἶνε ὅτι ὁ "Ἐργατικὸς Σύνδεσμος" τῶν Πατρῶν δέον νὰ ἀσχοληθῆ εἰς ὀργάνωσιν τῶν ἐν Πάτραις ἐργατῶν. Πληροφοροῦμαι ὅτι αἱ Πάτραι ἀριθμοῦσι πέντε χιλιάδας ἐργάτας. Αἱ πέντε αὗται χιλιάδες ἔδει νὰ συνασπισθῶσι, καὶ νὰ ἐκπαιδευθῶσιν ὅσον ἀφορᾷ τὰς βάσεις ἐφ' ὧν δέον νὰ ἐπιδιωχθῆ ἔργατικὴ νομοθεσία ἀποβλέπουσα εἰς τὸ συμφέρον καὶ τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν πρόοδον τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Τότε μόνον ὅταν ὑπάρξῃ συνασπισμὸς πέντε χιλιάδων ἐργατῶν ἀρκετὰ πεφωτισμένων ὡς πρὸς τὰς πραγματικὰς χρεῖας τῶν, τότε μόνον θὰ εἶνε σκόπιμον νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον περὶ αὐτῶν. Διότι τοιοῦτου νομοσχεδίου ἢ εἰσαγωγῆ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συμφέρει νὰ διαπιστευθῆ εἰς οἰουδήποτε τῶν συνηθῶν βουλευτῶν, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται πάντως ν' ἀνατεθῆ ἢ εἰσαγωγῆ του εἰς βουλευτὰς εἰδικῶς ἐπὶ τούτῳ — εἰδικῶς δηλαδὴ μετὰ τὴν ἐντολὴν ταύτην — ἐκλεχθέντας. Μόνον τοιοῦτοι βουλευταί, προκύνψαντες ἐκ συνηθῶν οἶαι αἱ προειρημέναι, δύνανται νὰ εἶνε ἀρμόδιοι νὰ φέρωσιν εἰς πέρας ἐν τῇ Βουλῇ οἰουδήποτε νομοθέτημα ἀφορῶν τὸ συμφέρον τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Ἴσως δὲν θὰ ἐπαρκέσῃ εἰς μόνος βουλευτῆς νὰ πράξῃ τούτο, ἀλλὰ πέπεισμαι ὅτι ὁμᾶς δέκα τοιούτων βουλευτῶν θὰ κατάρθου νὰ ἐξασκήσῃ ἰκανὴν πίεσιν, ὥστε νὰ ἐγκαινισθῆ νομοθετικὴ ἐργασία μεγάλης τελεσφορότητος ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῶν παραγωγικῶν τάξεων, καὶ δὲν διστάζω νὰ ἐλπίσω αὐξουσαν τὴν ἀριθμητικὴν δύναμιν τῆς τοιαύτης ὁμάδος, ὥστε προϊόντος τοῦ χρόνου ν' ἀποτελέσῃ τὴν πλειονοψηφίαν τῆς βουλῆς. Ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐκταθῶ εἰς πλείονα διεξηγήσιν ἔστω καὶ μιᾶς τῶν πολλῶν ἀπόψεων τοῦ θέματος. Πρέπει ν' ἀρκεσθῶ εἰς βραχείας ὑποθήκας ὡς πρὸς τὴν τακτικὴν ἣν θεωρῶ συμφέρουσαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ προσημειωθὲν εὐάρεστον ἀποτέλεσμα. Φρονῶ, ὅτι ἀπαιτεῖται νὰ συμπηχθῆ ἐν Πάτραις ἐν Σωματεῖον δίκην πυρῆνος προωρισμένου νὰ ἐλκύσῃ περὶ ἑαυτὸ τοὺς πεντακισχιλίους ἐργάτας τῶν Πατρῶν. Ταύτοχρόνως νὰ ἐγκαινισθῆ τακτικὴ διδαχὴ διαφωτίζουσα τοὺς ἐργάτας διὰ καθημερινῶν ομιλιῶν, περὶ τῆς ἀληθοῦς σχέσεως, ἣτις ἰφίσταται μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, μεταξὺ ἀτόμου καὶ συνόλου, προσέτι διαλύουσα πολλὰς παρανοήσεις, καὶ πληροφοροῦσα περὶ τῶν συμβαινόντων ἐν ἄλλαις χώραις. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀπαιτεῖται νὰ ἐκδοθῆ εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀντιτύπων πρόγραμμα διατυποῦν ὡς σκοπὸν τῆς ὅλης ὀργανώσεως τὴν προπαιδείαν καὶ προπαρασκευὴν πέντε ὑποψηφίων ἐκτεθησομένων ἐν συνδυασμῷ εἰς πρώτας βουλευτικὰς ἐκλογὰς μετὰ παρέλευσιν πενταετίας ἀπὸ συστάσεως τοῦ Σωματείου. Οἱ ὑποψήφιοι οὗτοι

θὰ ἀναλάβωσι ῥητῶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἀσχοληθῶσιν εἰς ἄλλο τι εἰ μὴ εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, καὶ νὰ μὴ δεχθῶσιν οἰανδήποτε θέσιν ἢ χαρτοφυλάκιον ἐπὶ ποιῆ πανδήμου ἀποδοκιμασίας καὶ καταφρονήσεως. Τὴν δῆλωσίν των ταύτην θὰ διατυπώσωσιν ὡς ὀρισμένον πρόγραμμα διαγράφον ἀκριβῶς τὰ ἐπιδιωκτέα νομοθετήματα καὶ ἀποκλείον πᾶσαν ἄλλην ἐπιδιώξιν ἐν τῇ Βουλῇ. Κατόπιν τῆς ἐνεργείας ἣν ὑπέδειξα, δὲν θεωρῶ ἀδύνατον νὰ ἐκλεχθῶσι καὶ οἱ πέντε τοῦ ἐργατικοῦ συνδυασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἂν μόνον εἰς ἐκλεχθῆ, ἢ προσθήκη τῶν ἄλλων τεσσάρων θὰ εἶνε ζήτημα χρόνου. Οἱ πεντακισχιλίοι ἐργάται τοῦ συνασπισμοῦ ἠδύναντο νὰ φωτισθῶσιν ἀρκετὰ, ὥστε νὰ στέργωσι νὰ πληρῶνουν δέκα λεπτὰ τὴν ἐβδομάδα ἕκαστος, ἵνα ἐκ τοῦ ταμείου τούτου γίνωνται αἱ δαπάναι τῆς ἐκλογῆς. Μάλιστα ἠδύνατο νὰ ὀρισθῆ μισθὸς 300 δραχ. τὸν μῆνα εἰς ἕκαστον τῶν ἐκλεγομένων βουλευτῶν ἀρκετὴ νὰ καταθέτῃ εἰς τὸ εἰρημένον ταμείου τὴν ἐπιχορήγησιν τῶν δισχιλίων δραχμῶν. Τὸ μέτρον τούτο θὰ συνετέλει νὰ ἐπικρατήσῃ πνεῦμα ἀλληλεγγύης καὶ ἐξαρτήσεως τοῦ ἐργατικοῦ βουλευτοῦ ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ τῶν συνησπισμένων ἐργατῶν. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἅπαξ ἢ πόλις τῶν Πατρῶν ἐγκαινίση τοιαύτην τακτικὴν δὲν θὰ βραδύνωσι νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῆς καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ δὲν εἶνε τολμηρὸν νὰ ἐλπίσῃ τις, ὅτι ἐντὸς δεκαπενταετίας θὰ ἀνατελῆ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Βουλῇ τὸ πρῶτον κόμμα ἀρχῶν, κόμμα κατ' οὐσίαν κυβερνῶν τὴν Ἑλλάδα ἄνευ χαρτοφυλακείου, καὶ ἀποτελούμενον ἴσως ὑπὸ τοῦ τρίτου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν.

ΤΟ ΕΝ ΦΑΛΗΡΩ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ.

Τῆ 14 Σεπτεμβρίου, 1906, συνήχθημεν περὶ τοὺς δώδεκα ἐν τῷ Ἀκταίῳ τοῦ Φαλήρου, καὶ παρεκαθήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον φοράν ἐν Ἑλλάδι δοθὲν Πυθαγόρειον Συμπόσιον ἀφ' ἧτου ὁ Πυθαγόρας ἀπηύδασε συμβουλευτῶν τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν νὰ συνειθίσῃ "ἔχειν δίαιταν καθάρειον καὶ ἀναίμακτον" Ἡ τράπεζά μας ἦτο οἶονεὶ διαμαρτυρία κατὰ τῆς βαρβαρότητος, ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων τραπεζῶν τοῦ παραθερίζοντος ἐν Φαλήρῳ κόσμου, τῶν στεναζουσῶν ὑπὸ τὰ ἐδέσματα τοῦ αἵματος καὶ τοῦ αἵλου. Δὲν ἤμεθα ὅλοι οἱ δώδεκα πυθαγόρειοι, ἀλλ' ἦσαν μεταξὺ ἡμῶν ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι, ἐπιστήμονες καὶ φιλόσοφοι, καὶ αἱ ἐκφωνηθεῖσαι προπάσεις ἤξιζε νὰ ἀναγραφῶσιν ὅλαι. Δυποῦμαι ὅτι δὲν ἔχω εἰμὴ τὰς σημειώσεις τῆς ἐμῆς, ἀλλὰ χαίρω ὅτι ἡ ἡμέγυρίς μας δὲν ἐγένετο εἰς μάτην διότι μετὰ τινα χρόνον ἤκουσα τὴν Ἰδρυσιν ἐν Ἀθήναις, σωματείου ὑπερ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀθηνᾶ Ὑγεία μέλλει νὰ καλλιεργήσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ Πυθαγόρα. Προπίνων ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ ἔλεγον εἰς τοὺς συνδαιτύρας ὅτι ὑποφώσκει ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην μία μεγάλη ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀναγέννησις, βασιζομένη ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν περὶ τὴν τροφὴν ἔξεων μας, καὶ προσέθεσα: Ἡ πρόοδος ἐν Ἑλλάδι τῆς ζωῆς ταύτης ἰδέας περὶ διαιτητικῆς μεταρρυθμίσεως, εἶνε ὄντως ἀξιοθαύμα-

στος. Πρὸ εἰκοσαετίας ὅτε ἤρχισα νὰ συνηγαρῶ ὑπὲρ τοῦ ἰδεώδους τῆς ἀναιμάκτου διαίτης, ἐκρινόμην ὑπὸ πάντων ὡς λίαν ἰδιότροπος. Σήμερον πληροφοροῦμαι ὅτι ὑπάρχουν ἐν ταῖς Ἀθήναις μόναις διακίσιαι ἀπέχοντες τοῦ κρέατος, καὶ μόνον λυποῦμαι ὅτι δὲν παρευρίσκονται ὅλοι ἐνταῦθα. Ἄλλ' ἢ ὁμήγυρις αὕτη εἶνε ἀντιπροσωπευτική. Εἶνε ἀξιοσημείωτον ὅτι ὄχι μόνον ὅλοι σχεδὸν ἐνταῦθα εἶμεθα ἐργάται τῆς πέννας, ἀλλὰ καὶ ἀντιπροσωπεύεται ἐν μέσῳ ἡμῶν ἡ μάθησις, ἡ παιήσις, ἡ καλλιτεχνία, ἡ βιομηχανία, καὶ ἡ λατρικὴ ἐπιστήμη. Ἔχομεν ἐν μέσῳ ἡμῶν ἕνα λατρὸν ὃν ἀφήκα γέροντα πρὸ δώδεκα ἐτῶν καὶ ἐπανευρίσκω νέον λόγῳ τῆς δωδεκαετοῦς ἀποχῆς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κρέατος. Εὐρίσκω συγγράμματα ἐπιστημονικὰ κατὰ τῆς κρεοφαγίας, καὶ ὡς ἀκούω τὰ προσφάτως ἐκδοθέν Συνθήκαι τοῦ Βλου, οὗ ὁ συγγραφεὺς παρίσταται ἐνταῦθα, ἔγεινεν ἀναρπαστον καὶ μέλλει νὰ ἐκδοθῇ ἐκ δευτέρου. Εὐρον πολλὰς ἄλλας χαρακτηριστικὰς διαφορὰς μαρτυρούσας ὄχι μόνον ὅτι ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τοῦ κρέατος συντελεῖ εἰς τὴν ματαιώσιν τοῦ γήρατος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐξαβελισμὸν τῆς ἀσχημίας, τῶν νόσων καὶ τῆς ἀπαισιοδοξίας. Εὐρον περισσεῖαν καλλονῆς καὶ ὑγείας καὶ αἰσιοδοξίας, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ἐξέως τοῦ κρεοφαγεῖν. Μὴ τυρβάζωμεν, φίλοι, περὶ ἐπιχειρημάτων κατὰ τῆς κρεοφαγίας. Δι' ἡμᾶς ἐν καὶ μόνον ἀρκεῖ ἐπιχείρημα τοῦτο: "ὅ,τι εἶνε ἠθικῶς σφαιρόν, δὲν δύναται νὰ εἶνε ἐπιστημονικῶς ἀληθές." Ἡ κρεοφαγία, κύριοι, ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν εἶνε τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων σφαλμάτων. Βάσις πάσης ἠθικῆς εἶνε ἡ εὐσπλαγχνία, καὶ σῆς ἐρωτῶ ἂν δύναται νὰ συμβιβασθῶσιν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς εὐσπλαγχνίας πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ σφαγείου; Χαίρω ὅτι παρίσταται ἐνταῦθα ὁ γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλοζώων. Ἡ ὑπαρξίς τοιοῦτου σωματείου εἶνε εὐέλπι σημεῖον, καὶ δὲν ἀμφιβάλω ὅτι δὲν θὰ βραδύνη ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν θὰ ὁμολογηθῇ ὅτι πᾶν εἶδος σκληρότητος πρὸς τὰ ζῶα εἶνε ἀποτρόπαιον, κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ σφαγὴ αὐτῶν πρὸς τροφήν. Τὸ αἶσθημα τῆς εὐσπλαγχνίας πρὸς τὰ ζῶα τόσῳ κυριεύει τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν δεκαετηρίδων ὥστε ἐν πάσῃ χώρα ὀργώσῃ πρὸς πολιτισμὸν καὶ πρόοδον ὑπάρχουν αἱ λεγόμεναι Lignes de Clemence "Σύνδεσμοι Εὐσπλαγχνίας." Θὰ ἦτο μέγα πρῶγμα εἶν ἡ Ἑλλὰς ἠδύνατο νὰ καυχῆθῃ διὰ πάντε ἢ ἐξ τοιούτους Συνδέσμων, καὶ δὲν διστάζω κύριοι νὰ βεβαιώσω, ἐξ ἧς ἔχω πείρας περὶ τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους, καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ τρόπου τοῦ μετρᾶν τὴν πρόοδον ἐνὸς λαοῦ, ὅτι πέ-τε ἢ ἐξ Σύνδεσμοι Εὐσπλαγχνίας παρ' ἡμῖν, θὰ προσεπέριζον εἰς τὸν ἑλληνισμὸν ἀκείρως μεγαλύτερα κεφάλαια ὑπὸ ἔποψιν συμπαθείας καὶ θυμασμοῦ πρὸς ὑμᾶς ἐκ μέρους τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους παρ' ὅσον ὅλαι αἱ πατριωτικαὶ καὶ διπλωματικαὶ ἐνέργειαι ἀπὸ συστάσεως τοῦ βασιλείου. Εἶνε εὐέλπι σημεῖον ἡ παρούσα ὁμήγυρις. Ἀφ' οὗτου ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Πλάτων ἠγωνίσθησαν νὰ ἐλκύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ γένους μας πρὸς τὴν ἀφύπνισιν ἣτις ἤδη ἔποφώσκει ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην, ἀλλὰς νύξεις περὶ αὐτῆς τὸ γένος μας δὲν ἔλαβεν, ἀλλὰ βεβαίως ὀφείλει νὰ φιλοδοξήσῃ ἡ Ἑλλὰς πρωταγωνιστικὸν τι μέρος εἰς τὴν ὅλοῦν συντελουμένην ἐπανάστασιν, ἀφοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς ἀφύπνισεως. Ἀτερίζοντες εἰς τὸ ἰδεώδες τῆς ἀναιμάκτου διαίτης μὴ λησμονώμεν ὅτι παρεδόθη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρα, τοῦ Γαληνοῦ καὶ τοῦ Χρυσόστομου ὡς τὸ ἰδεώδες τῆς ἀγνότητος καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου, καὶ ὅτι οὕτω πράττοντες εἶμεθα οἱ πράγματι ἡγέται καὶ εὐπατρίδαι τῆς Γῆς ἵνα μεταχειρισθῶ τὴν φράσιν ὑπερόχου ἀγγλίδος εἰπούσης ὅτι the really great and noble of the earth are the humane. Τὸ πυθαγόρειον τοῦτο συμπόσιον τόσῳ περιεκτικῶς ἀντιπροσωπευτικὸν κρούει νῆαν χορδῆν, καὶ ἡ ἀρμονία αὐτῆς θὰ ἀντηχήσῃ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Τέμνει νῆον ἔδαφος ἀκείρως τιμώτερον παντὸς γεωγραφικοῦ ἔδαφους. Τέμνει ἔδαφος μὲ λαμπροτέρους πνευματικὸς ὀρίζοντας καὶ μᾶς

ἐπαγγέλλεται τὰ ἰδεώδες τοῦ ἑλληνιστῆ βιοῦν, τὴν θεμελίωσιν μάλιστα τοῦ ἠητήτου ἐκείνου κράτους ὅπερ ἐδράζεται ἐπὶ τῆς πραγματικῆς ὑγείας, τῆς ὑγείας ἐκείνης ἧς τὰ τρία συστατικὰ στοιχεῖα εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἡ καλλονὴ καὶ ἡ ἀγαθότης· μὲ ἄλλας λέξεις ἐπὶ τῆς ἀγίτης καὶ τῆς ἀδελφότητος ἐπὶ τῆς καθολικῆς στοργῆς καὶ τῆς καθολικῆς ἐμπιστοσύνης μεταξὺ τῶν ὄντων, ἀνθρωπίνων καὶ ὑπανθρωπίνων."

ΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΙΣ.

Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία ὀργᾶ πρὸς τὴν πρόοδον. Ἐκ τοῦ μηδενὸς ἀναπτυχθεῖσα, ἐπετέλεσε θαύματα, ἀλλὰ τὸ κράτος τὴν ἐγκατέλειψε. Εἶνε ἀξίωμα, ὅτι τοῦ κράτους ἡ δράσις εἶνε ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλον ἀπαραίτητος ὅσον ἐπὶ τὰ πρόσω χωρεῖ ἡ κοινωνία. Ἄν ἐν τῇ ζωῇ πρὸς τὰ πρόσω προόδῳ τῆς ἡ κοινωνία μείνη ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ κράτους, διότι τοῦτο ἠθέλε τυχὸν καθυστερεῖ ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρόοδον τῆς κοινωνίας, μοιραίως θὰ ἐπέλθῃ ἐξάρθρωσις. Ἡ κίνησις ἀμφοτέρων δέον νὰ ἦ σύμμετρος. Ἔπαρχει μεγάλη δυσαναλογία προόδου παρ' ἡμῖν μεταξὺ τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας· τὸ κράτος δὲν παρακολουθεῖ τὰς προόδους τῆς κοινωνίας ἣτις προοδεύει. Καὶ τοῦτο καθιστᾶ τὴν ἀτέλειαν αὐτοῦ ἔτι μείζονα καὶ ἐπικινδυνωδεατέραν. Συνετρίβησαν κράτη, τὰ ὅποια εἶχον τὴν ἀτέλειαν, ὅτι κρατούσα τις τάξις ἐπιβληθεῖσα ἐκ τοῦ παρελθόντος, λεγομένη ἀριστοκρατία ἢ ἄλλως πως, ἔχουσα τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων, ἐκπροσωποῦσα δὲ ἴδια συμφέροντα, εἰς αὐτὴν εἰδικῶς ἀνήκοντα, ἐχρησιμοποιοῖ τὴν δύναμιν τοῦ κράτους πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων αὐτῶν. Ἀλλὰ πεφωτισμένη οὖσα καὶ συνείδησιν τοῦ καθολικοῦ συμφέροντος ἔχουσα δὲν ἠρκεῖτο νὰ παράσχῃ ἀμέριστον καὶ πεφωτισμένην συνδρομὴν εἰς ἀνάλογον ἀνάπτυξιν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ κράτους, πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἐκείνων τῶν συμφερόντων τῆς κοινωνίας ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ὑφίστατο σύγκρουσις πρὸς τὰ ἴδια ἑαυτῆς συμφέροντα. Ἀλλὰ μολονότι ἐξυπηρετοῦντο ὅπωςδὴποτε καὶ τὰ κοινωνικὰ συμφέροντα ὑπὸ τῶν κρατῶν τούτων τοῦλάχιστον ὅπου δὲν περιήρχοντο εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὰ ἰδιαιτέρα τῆς κρατούσης τάξεως συμφέροντα, ἐν τούτοις τὰ κράτη ταῦτα συνετρίβησαν. Τὰ κατὰ τοιοῦτον τρόπον συντριβέντα κράτη ἀνέρχονται εἰς δεκάδας ἐν Εὐρώπῃ μόνον. Φοβοῦμαι καὶ παρ' ἡμῖν συμβαίνει τοιοῦτον τι, φοβοῦμαι μὴ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα μίαν ὀλιγαρχίαν, ἀδιάφορον εἰς αὕτη δὲν ἔχη ἱστορικὴν ὑπόστασιν ἐν τῷ παρελθόντι ὥστε νὰ λέγεται ἀριστοκρατία. Φοβοῦμαι μὴ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς διέπυσαν τὰ καθ' ἡμᾶς ὀλιγαρχίαν ἢ ὁποία κατέλαβε πάντα τὰ σημεῖα τῆς ἐμφανίσεως καὶ δράσεως τοῦ κράτους ἐκμεταλλεομένη τοῦτο ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ κατὰ τοῦτο μειονεκτοῦσα τῆς ἀριστοκρατίας, ἣτις ἠγάγει εἰς ὄλεθρον τόσα ἄλλα κράτη, ὅτι δὲν ἔχει τὴν δύναμιν, οὔτε τὴν ἰκανότητα, οὔτε τὴν μόρφωσιν νὰ

διαγνώση τί εἶνε δυνατὸν νὰ κάμῃ ὑπὲρ τῆς ἀτυχοῦς κοινωνίας ἔστω καὶ ἐκεῖ ὅπου δὲν συγκρονοῦνται τὰ κοινωνικὰ συμφέροντα πρὸς τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα αὐτῆς. Καὶ τῆς ἀνικανότητος ταύτης πρόκεινται ἀπτὰ τὰ τεκμήρια. Ἀντὶ φυλακῶν ἔχομεν κάτι τι τὸ ὁποῖον εἰάν ἠθέλομεν νὰ εἶμεθα πρακτικοὶ καὶ εἰλικρινεῖς θὰ μᾶς ἐπέβαλλεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἴπωμεν εἰς ὄλους τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς: ἐξέλθετε! ἡ κοινωνικὴ βλάβη θὰ εἶνε ὀλιγωτέρα εἰάν ἐξέλθετε, ἢ εἰάν μείνητε ἐκεῖ συγχρωτιζόμενοι, ἀλληλοδιαφθειρόμενοι καὶ ἐπεξεργαζόμενοι εἰς ἀπαίσιον μολυσμα διὰ τὴν κοινωνίαν τὴν ὁποίαν ἐξερχόμενοι βραδύτερον θὰ δηλητηριάσητε. Καὶ ἐνῶ τοιαύτην ἔχομεν τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων καταπολέμησιν τοῦ ἐγκλήματος, ὁποίαν τινὰ ἔχομεν τὴν ἐκ τῶν προτέρων κατ' αὐτοῦ πρόνοιαν, τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν; Γνωρίζετε τί εἶνε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ καθημερινῶς τὸν βίον τοῦ ἀγρότου, τὸν ὁποῖον θέλετε νὰ ἐμποδίσσητε νὰ μεταναστεύσῃ; Καταδιώξεις, ἐπιθέσεις, ἔλλειψις σεβασμοῦ πρὸς οἰονδήποτε πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶνε ἰδικόν του, πρὸς οἰονδήποτε ἰδέαν ἢ ὁποία ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐγὼ του, πρὸς οἰονδήποτε αἶσθημα, τὸ ὁποῖον θερμαίνει τὴν καρδίαν του. Τὰ πάντα βλέπει διαμφισβητούμενα καὶ προσβαλλόμενα καὶ χλευαζόμενα παρ' ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους παραπέμπεται νὰ ζητήσῃ προστασίαν. Νομίζει τις ὅτι ἡ πολιτεία ἐργάζεται πρᾶγματι ἵνα δημιουργήσῃ τὴν ἀντιπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ πρὸς τὸν τόπον. Ἀφ' ἑτέρου λαμβάνεται πᾶσα πρόνοια ὅπως τὸ κράτος ἐπιδείξῃ ὀλόκληρον τὴν δυνάμιν του τὴν στιγμῆν, καθ' ἣν πρόκειται νὰ τὸν ἀφαιμάξῃ. Ἡὔξησαν βεβαίως εἰς ὅλα τὰ κράτη οἱ προϋπολογισμοί. Ἀλλ' αἱ ἀυξήσεις ἐκπροσωποῦσι δρᾶσιν τῆς πολιτείας ὑπὲρ τῶν πολιτῶν, δρᾶσιν εὐρυτέραν, δρᾶσιν μᾶλλον ἔντονον, τὴν ὁποίαν καθιστῶσιν ἀπαραίτητον αἱ ἀναπτυσσόμεναι ἀνάγκαι τῆς κοινωνίας. Ἡὔξησαμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἡμέτερον προϋπολογισμόν καὶ ἐξακολουθοῦμεν αὐξάνοντες αὐτὸν μεθ' ἀλμάτων τῇ ἀληθείᾳ ἀξιοθαυμάστων. Αὐξάνομεν ἐκάστοτε μετ' ἀπιστεύτου εὐκολίας τοὺς ἐμμέσους φόρους καὶ τοὺς τῆς καταναλώσεως. Καὶ ὅταν μάλιστα βλέπωμεν νὰ παρουσιάζωνται ἠὔξημένοι αἱ ἐξ αὐτῶν ἀποδόσεις ἀγαλλιῶμεν, διότι νομίζομεν ἢ ἀκριβέστερον διακηρύττομεν ἵνα πιστεύσωσιν οἱ ἄλλοι ὅτι ἡ χώρα εὐρίσκεται εἰς εὐδαιμονίαν ἀφοῦ κατορθώνει νὰ αὐξάνῃ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν κατανάλωσιν. Καὶ ἀκούω καὶ ἐγὼ, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀπὸ ἐτῶν, ἅμα ὡς δημοσιευθῆ πῖναξ τις εἰσπράξεων τελωνειακῶν, φέρων αὐτὰς ἀνωτέρας τῶν τοῦ προηγουμένου ἔτους, ὅτι ἠὔξησαν αἱ εἰσπράξεις, διότι ἠὔξησεν ἡ εἰσαγωγὴ. Καὶ μετὰ καταπλήξεως εὐρέθην ἀπέναντι πίνακος, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει ὅτι ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν οὐδεμία αὐξήσις εἰσαγωγῆς ἐγένετο ἀκριβῆς διὰ τῶν τελωνειακῶν εἰσπράξεων. Ἀπὸ πότε; Ἀπὸ τὸ 1883.

Καὶ ποῦ ἐφθάσαμεν διὰ τῆς φορολογικῆς μηχανῆς, ἣν μετα τοσαύτης ἀφελείας χειρίζονται οἱ ἐκάστοτε ὑπουργοί; Ἐφθάσαμεν εἰς κάτι τι ἀπίστευτον. Ἐφθάσαμεν νὰ ἐπιβαρύνωμεν διὰ τῶν φόρων τῶν ἐμμέσων καὶ τῶν τῆς καταναλώσεως, τὸν λαὸν τὸν πτωχὸν καὶ ἐξηντλημένον μὲ ποσὸν τῇ ἀληθείᾳ ἀπίστευτον. Διότι οὐδεὶς θὰ πιστεύσῃ ὅτι οἱ φόροι οὗτοι ἀνέρχονται εἰς 64,252,000. Ἄν εἰς αὐτὰ προσθέσητε καὶ 8,414,000, τὰς ὁποίας λαμβάνουν οἱ δήμοι, ἐξ ἐμμέσων πάλιν φόρων, ἐπιβαρυνόντων τὰ αὐτὰ εἶδη καὶ δραχ. 3,668,000, τὰς ὁποίας λαμβάνουσι τὰ λιμενικὰ ταμεῖα, φθάνετε εἰς τὸν τερατώδη ἀριθμὸν τῶν 76,000,000, τὰ ὁποία ζητεῖτε νὰ πληρώσωσι τίνες; Οἱ πολῖται ὡς καταναλωταί, ἀναλόγως τῆς καταναλώσεως αὐτῶν καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν. Τὰ διὰ τῶν ἐμμέσων καὶ τῶν ἐπὶ τῆς καταναλώσεως φόρων βαρυνόμενα εἶδη εἶνε κυρίως τὰ πρᾶγματα τῆς πρώτης ἀνάγκης. Κατὰ ποίαν δὲ ἀναλογίαν νομίζετε ὅτι βαρύνει ἢ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ἐπὶ τῆς καταναλώσεως καὶ κατὰ τὸ μέτρον αὐτῆς ἐπιβαλομένη φορολογία ἐπὶ τὰς προσόδους τῶν πολιτῶν; Εἶνε φανερόν ὅτι ἀπὸ τοὺς ἔχοντας τὰς μικροτέρας προσόδους ἀφαιρεῖ πολὺ μεγαλύτερον ποσοστὸν. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἀδρανεῖας καὶ καταστρεπτικῆς δράσεως τῆς πολιτείας μὴ ἀπορεῖτε διότι γίνεται ὅ,τι γίνεται μὲ τὴν μετανάστευσιν. Εἶνε ἀδύνατον νὰ προαχθῇ οἰκονομικῶς τόπος τις ἂν τὸ κράτος δὲν ὑπάρξῃ σύμμετρον πρὸς τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου ἐν πάσαις ταῖς ἐνεργείαις καὶ ταῖς λειτουργίαις αὐτοῦ. Εἶνε δὲ ἀδύνατον νὰ συντηρηθῇ ὁ κατὰ φυσικὸν λόγον αὐξάνων πληθυσμὸς ἐνὸς τόπου ἄνευ τῆς οἰκονομικῆς βύσεως, ἄνευ ἀναλόγου οἰκονομικῆς βύσεως, ἄνευ ἀναλόγου οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ὅσαδῆποτε καὶ ἂν εἴπωμεν, ὅσαδῆποτε καὶ ἂν ἀναπτύξωμεν οὐδέποτε θὰ δυνηθῶμεν νὰ συγκρατήσωμεν ἐν τῇ χώρᾳ πληθυσμὸν περισσότερον ἐκείνου εἰς τὸν ὁποῖον ἡ παραγωγικότης τοῦ τόπου ἐπιτρέπει τὰ ἀναγκαῖα μέσα τῆς συντηρήσεως. Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι τὰ ἀναγκαῖα πρὸς συντήρησιν μέσα ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ῥαγδαίως ἐπαυξάνουσιν. Ἐν ἐποχῇ κατὰ τὴν ὁποίαν πλημμυρεῖ ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ ποικίλα προϊόντα τὰ ὁποία παρίγει, ἡ πολλαπλασιαζομένη διαρκῶς διὰ τῆς καθυποτάξεως τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀνθρωπίνῃ δραστηριότητος καὶ τὴν ὁποίαν ἐν διαρκῶς αὐξανομένη ἀφθονίᾳ ἀπολαμβάνουσι πάντες εἶνε ἀδύνατον νὰ εἴπωμεν εἰς τὸν Ἕλληνα ἀγρότην, εἰς τὸν Ἕλληνα ἐργάτην, σὺ μόνον ἀρκέσθητι εἰς τὴν συντήρησιν τὴν ἀπλήν τὴν ζωικὴν τοῦ σώματός σου καὶ παραιτήθητι πάσης ἀπολαύσεως. Εἶνε ἀδύνατον νὰ εἴπωμεν ταῦτα εἰς αὐτόν, διότι δὲν θὰ μᾶς ἀκούσῃ. Ὅφείλομεν νὰ δημιουργήσωμεν καὶ διατηρήσωμεν δι' ὧν ὡς κράτος διαθέτετε δυνάμειν τὰ μέσα τῆς οἰκονομικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως. Δὲν εἶνε τοῦτο πρᾶγμα τὸ ὁποῖον νὰ ὑπερβαίῃ τὰς δυνάμεις

ὅποιουδήποτε κράτους οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἰδικοῦ μας. Καὶ γνωρίζομεν πάντες ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσωμεν. Ὅφειλομεν πρὸ παντὸς νὰ κόψωμεν τὰς χεῖρας ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι δεσμεύουσι καὶ παραλύουσι τὴν κοινωνίαν, αἱ ὁποῖαι συγκρατοῦσιν αὐτὴν ἐν τῇ πρὸς τὰ πρόσω ὁρμῇ τῆς καὶ τὴν στρέφουσι πρὸς τὰ ὀπίσω. "Ὅλοι τὰς γνωρίζομεν καὶ τὰς αισθανόμεθα τὰς χεῖρας ταύτας. Ἔργον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διέπουσιν τὰ πράγματα εἶνε νὰ ἐπινοήσωσι καὶ καθορίσωσι κατὰ τὰ διάφορα διαδοχικὰ αὐτοῦ στάδια τὸν τρόπον καθ' ὃν δύναται νὰ γίνῃ ἡ ἐπιβεβλημένη αὐτῇ ἐγχείρησις. Τότε μόνον ὅταν αὐτὴ συντελεσθῇ θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐξετελέσαμεν ἔργον πολιτικὸν σχετιζόμενον μὲ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πρόοδον τῆς χώρας, ὅταν ἀποκόψωμεν τὰς χεῖρας ταύτας τὰς κακούργως συγκρατούσας αὐτὴν καὶ ἐπιβαλλούσας τὴν ἀκίνησιν, ἐξ ἧς ὑπειλείπεται κοινωνικὴ γάγγραινα. Ἄλλὰ νὰ μὴ ἀρκεσθῶμεν εἰς τοῦτο. Ὅταν καταστήσωμεν δειλὴν καὶ πραγματικὴν τὴν δύναμιν τοῦ κράτους χειραφετοῦμένου οὕτω τῶν δεσμῶν, ἀνάγκη νὰ τραπώμεν ἐπὶ τὴν περισυλλογὴν ἐν ταῖς διαφόροις αὐτοῦ λειτουργίαις ἐκείνων τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα παρέχουσι καὶ τὸ πνευματικὸν ὕψος καὶ τὴν ἠθικὴν δύναμιν καὶ τὸ ψυχικὸν σθένος, τὰ ἐγγυώμενα ὅτι δύναται νὰ ὠθήσωσι τὴν κοινωνίαν πρὸς τὰ ἔμπροσ καὶ ὅτι θέλουσι πράγματι νὰ ἐξυπηρετήσωσιν αὐτὴν ἀντὶ νὰ τὴν ἐκμεταλλεύωνται. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι διὰ νὰ συγκρατήσωμεν ἐν τῇ χώρᾳ τὸν πληθυσμὸν δὲν εἶνε συντελεστικὸν μέσον νὰ ἀφαιρῶμεν μέγα μέρος ἀπὸ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας τῶν ἐργαζομένων καὶ μοχθοῦντων διὰ νὰ συντηρῶμεν λεγεῶνας ὀλοκλήρους παρασίτων. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι μέχρι σήμερον ὁ Ἕλλην πολίτης ὁ ἐκ τῆς στερήσεως ἀφυπνισθείς, ὥστε νὰ μὴ κρίνῃ πλέον τὸν πραγματικὸν βίον μὲ τὰ σοφίσματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐσυνηθίσαμεν νὰ καλύπτωμεν τὰ πράγματα ὅταν πρὸς ἀλλήλους ὀμιλῶμεν ἐπὶ τῇ βάσει εἰκονικῶν ἐννοιῶν καὶ συνθεθειμένων ψευδῶν, μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Ἕλλην ἀγρότης ὁ ἀρκετὰ παθῶν καὶ πάσχων ὥστε νὰ μὴ ὑπόκειται πλέον εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν τοιούτων σοφισμάτων, αἰσθάνεται ἐν καὶ μόνον πρᾶγμα ὅτι δι' αὐτὸν κράτος ὡς ἀγαθοποιὸς τις δύναμις δὲν ὑπάρχει, ἀπ' ἐναντίας βλέπει αὐτὸ ἐμφανιζόμενον μόνον ἵνα ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ προϊόντος τῶν μόχθων καὶ τῶν ιδρώτων αὐτοῦ. Καὶ τὸ χεῖριστον ἄγνοεῖ ποῦ διατίθεται τὸ ἀφαιρούμενον, διότι οὐδέποτε εἶδεν αὐτὸ ὑπὲρ αὐτοῦ διατιθέμενον.

Α. ΓΟΥΝΑΡΗΣ βουλευτῆς.

Τὸ ἀπελευθερῶσαι ἑπτὰ ἑκατομμύρια Ἕλληνας καὶ ἐξασφαλίσει αὐτοῖς ἐγγυήσεις οικονομικῆς ἀνεξαρτησίας εἶνε ἑνδοξον ἔργον, ἵστω καὶ ἂν ἐγένετο ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς πολεμικὰς μεθόδους. Ἐντούτοις τὸ ἑνδοξον τοῦτο ἔργον εἶνε μὴδὲν ἀνευ μιᾶς μειονότητος ἰκανῆς νὰ τηρῇ τὸ ἔθνος ἐν τῇ πρωτοκορείᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς καὶ πρόοδου.— Ἄλλικη Δρακούλη.

Τὸ ἐνστικτὸν τοῦ θανάτου καὶ τὸ ὀρμεμφύτον τῆς ζωῆς.

Κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ ἐν Λονδίῳ ἰατροῦ Cornwell Round τὸ ἀποθνήσκειν εἶνε ἀπλούστατα μία κακὴ ἕξις τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους, καὶ δὲν ἀπαιτεῖται ἄλλο εἰμὴ νὰ ἐκριζώσῃ τις αὐτὴν τὴν ἀνθυποβολὴν ἵνα παρατείνῃ τὴν ζωὴν του, καὶ δὲ τὴν νεότητά του ἐπ' ἀόριστον. Τὸ ζήτημα εἶνε διὰ τίνων πρακτικῶν μεθόδων θὰ τὸ κατάρθου τις τοῦτο. Ὁ ἰατρὸς Round, βιονομικῶς σκεπτόμενος, διατρανοῖ διὰ τοῦ συγγράμματός του Self-Synthesis τὴν ἀλήθειαν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος Νους εἶνε ἰκανὸς νὰ ἐκριζώσῃ πᾶν ἐπιζήμιον ἐνστικτὸν παρεισφύσαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἰδιοσυστασίαν, ὅπως εἶνε ἰκανὸς νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς αὐτὴν πᾶν σωτήριο ὀρμεμφύτον. Μελετήσας τὸ σύγγραμμά του ἐπεδίωξα τὴν προσωπικὴν γνωριμίαν του καὶ ἐσχάτως εὐτύχησα νὰ τὸν συναντήσω ἐν Λονδίῳ ἐν φιλικῷ οἴκῳ οὗ ἡ δέσποινα προσεκύλησεν αὐτὸν τε καὶ ἐμὲ πρὸς συνέντευξιν. Δύναμαι ἐπομένως νὰ μεταδόσω εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς ΕΡΕΤΝΗΣ τὸ πόρισμα τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης μελέτης, ἀρυόμενος αὐτὸ ἀπὸ ζωσῶν ἐντυπώσεων καὶ οἰονεὶ ἀπὸ τὰ χεῖλη αὐτὰ τοῦ φιλοσόφου ἰατροῦ. Τοιαύτη εἶνε ἡ περὶ τοῦ πράγματος πεποιθήσις τοῦ ἐπιστήμονος τούτου ὥστε, καίπερ ἀπὸ ἐτῶν ἐξασκῶν τὴν ἰατρικὴν ἐν Λονδίῳ ἀρκετὰ ἐπιτυχῶς ὥστε νὰ εἰσπράττῃ χιλιάδας λιρῶν ἐτησίως, ἐγκατέλειψε τὸ ἐπάγγελμα ἅμα ἐπέισθη ὅτι δύναται νὰ διδάξῃ τὴν διατήρησιν ἀνθηρᾶς ὑγείας καὶ νεότητος ἐπ' ἀόριστον, ἀνεξαρτήτως τῶν συνήθων μεθόδων τῆς ἰατρικῆς, διδάσκει δὲ τοῦτο δωρεάν. Πρὶν χωρισθῶμεν μοὶ παρήγγειλε νὰ μεταδόσω ὡς μῆνυμά του εἰς τὸ ἑλληνικὸν γένος τὴν κεντρικὴν ἀλήθειαν τῆς θεωρίας του ὅτι δὲν εἶνε μόνον οἱ θεοὶ ἀθάνατοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἡ φράσις "ὁ ἄνθρωπος εἶνε θνητὸς" εἶνε φράσις ὀλεθρίαν ἐξασκήσασα ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Τὸ ἀποθνήσκειν ἐκ γήρατος εἶνε αὐτοκτονία ἀνεπιγνώτως διαπραττομένη ὑπὸ τὸ κράτος μακραίωνος ὑπνωτισμοῦ. Τὸν ὑπνωτισμὸν τοῦτον τὸν ἐξασκεῖ κατὰ μέγα μέρος ἡ φαντασία καὶ τὸν κραταίονει ἡ παράδοσις, ἡ κληρονομικότης καὶ ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις τῶν νόμων τοῦ βίου. Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ μὴ γηράσῃ καὶ καταρρεύσῃ τὸ σῶμα μας ἀφοῦ ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας περιστοιχόμεθα ὑπὸ γνωρίμων, φίλων, συγγενῶν καὶ γονέων οἵτινες ἐνσταλλάζουσι διὰ παντοίων μέσων εἰς τὸ πνεῦμα μας ὅτι θὰ γηράσωμεν καὶ θὰ ἀποθάνωμεν; Τὸ πνεῦμα μας πιστεῖται τοῦτο καὶ πιστεῖον πραγματοποιεῖ τὰς ὑποβολάς, αἵτινες μολοντοῦτο εἶνε ψευδεῖς. Παιδιά ὄντες ἠρνούμεθα τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἐκαμπτόμεθα ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἰσχυροτάτων δυνάμεων μέχρις οὗ τὴν παρεδέχθημεν, τὴν ἠσπύσθημεν καὶ τὴν ἐνεκολπώθημεν ἵνα καὶ ἡμεῖς πάλιν

τὴν ἐνσταλλάξωμεν εἰς τὸ τρυφερόν πνεῦμα τῶν τέκνων μας. Οὕτω ἐβλάστησε καὶ προέκυψε τὸ ἐνστικτον τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ἀκριβῶς οὕτω ἠδύνατο νὰ βλαστήσῃ καὶ προκύψῃ τὸ ἐνστικτον τῆς ζωῆς. Ἄν τὸ ἠμελήσαμεν μέχρι τοῦδε δὲν εἶνε λόγος νὰ ἐξακολουθήσωμεν ἀμελοῦντες αὐτό. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ ὄλη διδασκαλία. Ἐκαστος ὀφείλει νὰ στρέψῃ τὸν ῥοῦν διὰ τῆς διηνεκοῦς αὐθυποβολῆς ὅτι δὲν εἶνε καμμία ἀνάγκη νὰ γηράσῃ καὶ ἀποθάνῃ. Τοιοῦτοτρόπως διὰ τῆς μακρᾶς ἐπιμονῆς εἰς τὴν αὐθυποβολὴν ταύτην θὰ ἐκριζώσῃ τὴν ἐν λόγῳ κακὴν ἔξιν, ἡ τουλάχιστον θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκρίζωσιν αὐτῆς. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα δὲν εἶνε ὅπως αἱ ἄλλαι μηχαναὶ αἰτίνας μὲ τὸν καιρὸν ἀποσυντίθενται ὡς ἐκ τῆς λειτουργίας των. Ἐὰν εἶχεν οὕτω τὸ πρᾶγμα, τότε τὸ ἀνθρώπινον σῶμα θὰ ἀπεσυντίθετο πολὺ ταχέως διότι τὰ ὄργανά του πάντα εἶνε λεπτεπίλεπτα καὶ εὐθραστά. Ἐπειτα ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἄλλας μηχανάς, αὐτὴ ἡ λειτουργία τῶν ὀργάνων μας συντελεῖ εἰς τὴν ἀκμὴν των. Προσέτι ἡ Ἀνθρωπότης δὲν τελεῖ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς νόμους ὑφ' οὓς τελεῖ τὸ βασιλεῖον τῶν λοιπῶν ζώων καὶ φυτῶν. Ἀφ' οὗτου ὁ ἄνθρωπος ἔμαθε τὸν νόμον τῆς αὐθυποβολῆς δὲν ὑποχρεοῦται πλέον νὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους τῆς ὕλης εἰμὴ μέχρι τινός. Ἀπαξ γνοὺς ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος εἶνε κληρονόμος τῶν αἰώνων τῆς ἐξελίξεως. Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου εἶνε μοναδικὸν ὄργανον οὐ στεροῦνται πάντα τὰ ἄλλα ὄντα. Διὰ τοῦ ὄργάνου αὐτοῦ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐκλέγῃ κατὰ βούλησιν τὰς ἐντυπώσεις ὧν νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ ὑποσυνειδήτου του. Διότι ἀναλόγως τοῦ σπόρου ὃν ἀφίνουσιν εἰς τὸ ὑποσυνειδήτου αἱ εἰσερχόμεναι ἐντυπώσεις, διαπλάσσεται καὶ ὁ ὀργανισμός. Τὸ πρωτόπλασμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ ὕλική βᾶσις τῆς ζωῆς εἶνε αὐτόχρομα ἀθάνατον, καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς μέχρι σήμερον καὶ ἐφόσον θὰ ἐξακολουθῇ ἀνθρώπινον Γένος, τὸ πρωτόπλασμα αὐτὸ διήκει αὐτότατον εἰς ἀδιάκοπον σειρὰν διαβιβαζόμενον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Αὐτὸ τὸ πρωτόπλασμα εἶνε τὸ ἔδαφος εἰς ὃ δέον, διὰ τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως καὶ γνώσεως, νὰ σπείρωμεν τὰς ἀρμοδίας ἐντυπώσεις ὥστε ἐξ αὐτοῦ νὰ ἐκκολάπτωνται ὀργανισμοὶ σθεναροί, ἀνεπίδεκτοι γήρατος, ἀνεπίδεκτοι θανάτου. Πῶς καὶ πόθεν προήλθεν ἀρχικῶς αὐτὸ τὸ ψεῦδος τὸ ῥιζοβολήσαν ὡς μακρῶν ἔξιν γήρατος καὶ θανάτου; Ἐδημιουργήθη ἐν ὀρμέμφυτον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν—καὶ πιθανὸν νὰ ἐξετέλεσε κάποιον προορισμὸν αὐτὸ τὸ ὀρμέμφυτον—τὸ ἐνστικτον τοῦ θανάτου. Πράγματι κατὰ τὰ στάδια ἅτινα ἔδει νὰ διανύσῃ ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰς χθαμαλωτέρας φάσεις τῆς ζωῆς, ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν ἀναμφιβόλως ἦτο ἀνάγκη ν' ἀποθνήσκωσι τὰ ἄτομα διὰ νὰ διευκολυνθῇ ἡ μετάβασις τοῦ εἴδους εἰς ὑπερτέραν περιωπῆν. Ἦτο συμφέρον

τοῦ εἴδους ν' ἀποθάνῃ τὸ ἄτομον. Τὸ εἶδος εἶχεν ἀνάγκην νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὸ περιβάλλον ἵνα κρατυθῇ καὶ προβιβασθῇ εἰς ἀνώτερον εἶδος, καὶ ἂν ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀτόμων παρετείνετο ἐπ' ἀόριστον, θὰ ἐκωλύετο τὸ εἶδος ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτελῇ τὸν προορισμὸν του. Τὸ βελτιωμένον πρωτόπλασμα ἐσύμφερε μόνον νὰ μεταβιβασθῇ ἵνα διασωθῇ καὶ προβιβασθῇ ὁ τύπος. Περὶ ἀτόμων οὐδεὶς λόγος. Εἰς τὸ ἄτομον ἐπεβάλλετο ὡσεὶ μαγγανεία ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου. Τὸ ἄτομον ὑπνωτίζετο ὑπὸ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω ὀρμῆς τοῦ εἴδους καὶ ἀπεδέχετο τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου, ὡς ἀδίστακτον καὶ πρόθυμον αὐτοθυσίαν μὴ γνωρίζον κἂν τὸν λόγον τῆς αὐτοθυσίας του. Βραδύτερον, προβιβασθὲν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην περιωπῆν, τὸν ἀνεκάλυψε, ἀλλὰ ἐξακολούθησε νὰ ἀσπάζεται τὴν αὐτοθυσίαν ἀνακηρύξαν αὐτὴν ὡς ἀρετὴν καὶ ἀμελήσαν νὰ ἀναπτύξῃ παραλλήλως τὴν ἰδέαν τῆς ζωῆς ὡς ἀρετὴν ἰσοπάλου ἀξίας. Ὁ παρατηρητὴς δύναται νὰ εὔρη περίξ αὐτοῦ πολλὰ παραδείγματα μαρτυροῦντα τὸ ἐνστικτον τοῦ θανάτου. Ἐνὸς φυτοῦ τὸ μέρος ὅπερ ἔχει ἀνθίσει καὶ ἀναπτύξῃ σπόρον, ἀποθνήσκει αὐτομάτως, ἐνῶ ἄλλο μέρος μήπω ἀναπτύξῃ σπόρον ἐξακολουθεῖ ἀκμαῖον· αἱ μέλισσαι φονεύουσι τοὺς κηφήνας τὸ φθινόπωρον· πολλὰ ζῶα ὑποσύρονται ν' ἀποθάνωσι μόνα· βάτραχος καταδιωκόμενος ὑπὸ ὄφεως δὲν πειράται νὰ διαφύγῃ πηδῶν, ἀλλὰ πείθει ἑαυτὸν νὰ ἔρπη καὶ τέλος παραλύοντος τοῦ ἐνστικτου τῆς αὐτοσυντηρήσεως ἕνεκα τοῦ φόβου, πίπτει θῦμα τοῦ πανούργου ζώου ὅπερ ἐχρησιμόποιεσε τὸ θανατένστικτον τοῦ βατράχου ὅπως τὸν συλλάβῃ. Ἐπι παραστατικώτερον εἶνε τὸ φαινόμενον τοῦτο μεταξὺ πτηνῶν καὶ ὄφεως. Λέγεται ὅτι ἀρχέγονοι τινὲς φυλαὶ φονεύουσι τοὺς γέροντάς των οὐδεμίαν ἀντίστασιν ἀντιτάσσοντας. Ἀληθῶς οὐχὶ σπανίως γέροντες συνεπείᾳ διανοητικῆς ἀτονίας, διάγουσι κατὰ τρόπον ὥστε ἄνευ ἐγκαίρου παρεμβάσεως τῶν φίλων των, θὰ ἐξετίθεντο εἰς βέβαιον θάνατον. Ἡ διανοητικὴ ἀτονία, ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, ἰσχυροποιεῖ τὸ λανθάνον ἐνστικτον τοῦ θανάτου. Ὅντως ὅλα τὰ ἀρχέγονα ἐνστικτα ἰσχυροποιούνται ὅσάκις παρακμάζει ἡ δύναμις τοῦ νοῦ. Πολλάκις ἰσχυροποιούνται καὶ τηλεπαθητικῶς διὰ τῆς ἰσχυροτέρας διανοητικῆς δυνάμεως ἄλλων ὁμογενῶν. Καὶ ἡ μητρικὴ αὐτοθυσία πρὸς διάσωσιν τοῦ τέκνου εἶνε μία τῶν μορφῶν τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου ἐνστικτου. Ἐν συνόψει τιθέμενον τὸ πρᾶγμα εἶνε ὡς ἐξῆς: Τὰ μὲν ζῶα ὑπακούουν εἰς τὰ ἐνστικτὰ των καὶ ἀποθνήσκουν, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἔχων τὴν δύναμιν νὰ συμμορφώσῃ τὰ ὀρμέμφυτά του πρὸς τὸν Νοῦν, δύναται νὰ ζήσῃ ἐπ' ἀόριστον. Δύναται διὰ τῆς αὐθυποβολῆς νὰ μετατρέψῃ τὸ ἔωλον θανατένστικτον εἰς εὐελπί βιορμέμφυτον, νὰ ἀποκηρύξῃ τὸν θάνατον καὶ νὰ ἐνστερνισθῇ τὴν ζωὴν. Ἡ ἐξέλιξις ἐν τῷ παρελθόντι δὲν ἦτο εἰς χεῖρας τοῦ ἀτόμου, καὶ τὸ ἄτομον προσεκαλεῖτο ν' ἀπο-

θνήσκη χάριν αὐτῆς. Ἀπὸ τοῦδε ἡ ἐξέλιξις εἶνε εἰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἕκαστος ἔχει καθήκον νὰ ζῆ χάριν αὐτῆς. Τῇ βοήθειᾳ τῆς αὐθυποβολῆς ἔχει καθήκον νὰ εἰσδέχεται εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὑποσυνείδητον μόνον ζώσας ἰδέας, αἵτινες προϊόντος τοῦ χρόνου θὰ ἐξοβελίσωσι τέλεον τὸ θανατένστικτον καὶ θὰ κραταιώσωσι τὸ ὀρμέμφυτον τῆς ζωῆς. Οὕτω ἡ ἐξέλιξις θὰ συντελεῖται ὑπὸ ἀειθαλῶν ἀτόμων, καὶ ὄχι προσκόπτουσα εἰς θανατορρεπῆ άτομα. Ἡ αὐθυποβολὴ εἶνε νόμος ὃν αἱ νεώτεραι ψυχολογικαὶ ἔρευναι κατέστησαν ἤδη πασίγνωστον. Ἐξηγεῖται δὲ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε φυσιολογικῶς προικισμένος ὑπὸ δύο νευρικῶν συστημάτων τοῦ ἐγκεφαλικοῦ καὶ τοῦ συμπαθητικοῦ. Τοῦ ἐγκεφαλικοῦ ἔργου εἶνε νὰ ἐξασκῆ νῆμον κράτος ἐπὶ τοῦ συμπαθητικοῦ, ἵνα ἐκ τῆς ἀρμονικῆς ἀλληλεπιδράσεως ἀμφοτέρων διατηρῆται θαλερὰ ἡ ὑγεία τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἀντιστοίχως πρὸς τὰ δύο ταῦτα νευρικὰ συστήματα ὁ ἄνθρωπος ἔχει δύο διανοίας, τὴν ὑποσυνείδητον καὶ τὴν ἐπισυνείδητον. Ἐκ τῆς ἀρμονικῆς ἀλληλεπιδράσεως τῶν δύο, καὶ μὲ λελογισμένου κράτος ἐξασκούμενον ὑπὸ τῆς ἐπισυνειδήτου διανοίας ἐπὶ τὴν ὑποσυνείδητον, διατηρεῖται ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξηκριβώθη ὑπὸ τῆς νεωτέρας ψυχολογίας ὅτι τὸ ὑποσυνείδητον παραδέχεται καὶ ἀσπάζεται καὶ τίκτει, οἴανδῆποτε ὑποβολὴν ἢ τὸ ἐπισυνείδητον εἰσάγει. Ὁ ἄνθρωπινος νοῦς ἴσταται μεταξὺ τῶν δύο κανονίζων τὴν ἰσορροπίαν καὶ ρυθμίζων τὸ ποῖον τῶν εἰσαγομένων ὑποβολῶν. Δοθέντος ὅτι τὸ ζῆν ἐπ' ἀόριστον ἐν θαλερᾷ νεότητι καὶ ὑγείᾳ εἶνε μέγιστον ἀγαθόν, ὁ νοῦς ὀφείλει νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ ὑποβολὰς ἀντιστρατευομένας πρὸς τὸ μέγιστον τοῦτο ἀγαθόν. Διὰ τῆς προσηκούσης ἐνεργείας τοῦ νοῦ ἕκαστος ἡμῶν δύναται νὰ καυχῆθῃ ὅτι ἀποδείκνυται ταμίας τοῦ παρελθόντος, δημιουργὸς τοῦ παρόντος καὶ ἀρχιτέκτων τοῦ μέλλοντος.

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΕΧΑΙΣΜΟΥ.

Ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆς τεύχους ἡ ΕΡΕΥΝΑ ἐφείλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγνωστῶν τῆς εἰς τὴν σπουδαιότητα καὶ ζωτικότητα τοῦ βεχαισμοῦ ἧτις ἦτο τότε μόλις ὑποφώσκουσα θρησκεία. Τρία ἔτη παρήλθον καὶ ἡ καταπληκτικὴ ἐξάπλωσις αὐτῆς ἐδικαίωσε τὴν περὶ αὐτῆς κρίσιν μου, διὸ καὶ ἔγραψα ἐκτενὲς ἄρθρον,* ἐξηγοῦν τὰς βάσεις τῆς. Ἐκτοτε παρηκολούθησα τὴν πρόοδόν τῆς καὶ ὀφείλω νὰ μεταδόσω εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ τὴν ἐντυπωσίν μου. Ἰπὴρξα προστούτοις εὐτυχῆς νὰ γνωρισθῶ προσωπικῶς μὲ τὸν ἀπόστολον τοῦ βεχαισμοῦ, ἀμερικανὸν κ. Sydney Sprague, ὅστις καὶ μὲ ἐπισκέφθη εἰς Ὁξφόρδην καὶ ὠμίλησεν εἰς ὀμηγύρεις περὶ τῆς ἀνατειλάσης

θρησκείας. Ὁ κ. Sprague ἤρχετο ἐξ Ἀκκας, ἔνθα ἐπισκέφθη τὸν Ἀρχηγόν, καὶ ἠδυνήθη ἐπομένως ἐκ τῶν ἀφηγήσεων του νὰ μορφώσω μονοουχὶ προσωπικὴν γνωριμίαν μὲ τὸν ἐνδοξον δεσμώτην τῆς Ἀκκας. Ὀλίγω βραδύτερον ἄλλη συγκυρία μοὶ προσεπύρισε τὴν σχέσιν τῆς ἀμερικανίδος κυρίας Allen ἧτις ἤρχετο κατ' εὐθείαν ἐξ Ἀκκας ἔμπλεως τοῦ πυρὸς ἐκείνου καὶ τῆς δυνάμεως ἢν ὡς λέγεται ὁ Ἀββᾶς μεταγγίζει εἰς πάντας τοὺς προσπελάζοντας αὐτόν. Ἡ κυρία Allen ἐκίνησεν ἐκ Βασιυκτῶνος εἰς Ἀκκαν ἐπίτηδες ἵνα ἴδῃ τὸν Διδάσκαλον. Ἦτο πόθος οὗτος ὃν ἔτρεφε ἀπὸ πενταετίας, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν πραγματοποιήσῃ ἐλλείψει οικονομικῶν μέσων. Πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐνυμφεῦθη αὐτὴν πλούσιος συμπολίτης τῆς καὶ ὅταν τὴν ἠρώτησε τί δῶρον ἐπεθύμει, αὐτὴ ἐζήτησε τὸ εἰς Ἀκκαν ταξείδιον. Τὴν εἶδον τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεώς της δι' Ἀμερικὴν ἔνθα τὴν ἀναμένει ὁ σύζυγός της. Μοὶ εἶπεν ὅτι καθ' ὁδὸν ἀπὸ Πόρτ-Σαῖδ εἰς Παρισίους προσηλύτισε πολλοὺς εἰς τὸν βεχαισμόν ἐν οἷς καὶ τινὰς ἑλληνας, οἵτινες ἠσπᾶσθησαν τὴν νεὰν θρησκείαν εὐθύς ὡς ἤκουσαν τὸ ἀγγελμα αὐτῆς.

Ἐπιφυλάττομαι εἰς προσεχῆς τεύχος νὰ εἶπω καθέκαστα περὶ τοῦ ὄντως θαυματουργοῦ τούτου θρησκευματος. Περιορίζομαι μόνον ὧδε νὰ σημειώσω ὅτι ἐν ἐκ τῶν θαυμάτων του εἶνε ἡ συναδέλφωσις ποικίλων καὶ ἀντιμαχομένων φυλῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ παραλλήλως πρὸς τὴν ταχύτητα βαίνουσας ἐξάπλωσιν αὐτοῦ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, καὶ ὅτι εἰς τὴν δύναμιν αὐτοῦ ὀφείλεται ἡ πρόσφατος μεταμόρφωσις τῆς Περσίας ἀπὸ σατραπικοῦ κράτους, εἰς συνταγματικὴν εὐνομούμενην πολιτείαν. Λέγεται ὅτι τὰ ἐννέα δέκατα τῆς περσικῆς βουλῆς εἶνε βεχαισταί. Εἰς τὰ ἐξῆς ὀκτὼ κεφάλαια δύναται νὰ συνοψισθῶσιν αἱ θεμελιώδεις ἰδέαι τοῦ βεχαισμοῦ: α') Τὸ σπουδαιότατον ἐξ ὅλων τῶν μελημάτων τῆς πολιτείας, δέον νὰ εἶνε ἡ ὀργάνωσις συστήματος ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως. β') Ἀπόλυτος ἰσότης δέον νὰ ἐπικρατῇ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν μεταξὺ τῶν δύο φύλων. γ') Οὐδεὶς δέον νὰ στερῆται παραγωγικῆς ἐργασίας οὔτε οικονομικῆς ἀνεξαρτησίας. δ') Μεγάλῃ πλάνῃ ἐπιπροσθούσα εἰς τὴν ἀνέλιξιν τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους εἶνε ὁ στενὸς πατριωτισμός. Ἡ Γῆ εἶνε ἀπάντων πατρίς. ε') Εἶνε λίαν σπουδαῖον νὰ κατορθωθῇ μία παγκόσμιος γλῶσσα. ς') Οὐδεὶς κηρύττων τὰς ἀληθείας τῆς Θρησκείας δέον ἐκ τούτου νὰ πορίζεται οἴανδῆποτε ἀμοιβὴν ἢ πληρωμὴν. ζ') Ἐκαστος ὀφείλει νὰ συνεισφέρῃ τὸ δέκατον ἔννατον τοῦ εἰσοδήματός του διὰ δαπάνας παρορματούσας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Θρησκείας. η') Πᾶσα πόσις ἢ βρῶσις τείνουσα νὰ ἀπαμβλύνη τὰς διανοητικὰς ἢ ἠθικὰς λειτουργίας δέον νὰ θεωρῆται ὡς δηλητήριον.

Παραθέτω ὧδε περικοπὰς τινὰς ἐκ προσφάτου ἐπιστολῆς τοῦ Ἀββᾶ, ἀπαντῶντος εἰς κυρίαν ἧτις

* ΕΡΕΥΝΑ, Τόμ. Β', σελ. 104.

τὸν εἶχεν ἐπισκεφθῆ ἐν Ἀκκα, διότι εἶνε λίαν παραστατικά. "Εὐλογητὴ ἡ λέξις δι' ἧς ἀρχίζει ἡ ἐπιστολή σας. "Εἶμαι Χριστιανή" γράφετε. Πόσον ἐπιθύμουν νὰ ἦσαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀληθινοὶ Χριστιανοί. Διότι τὸ νὰ εἶνε τις ἀπλῶς Χριστιανὸς κατ' ὄνομα εἶνε εὐκόλον, ἀλλὰ τὸ νὰ εἶνε ἀληθινὸς Χριστιανὸς εἶνε δύσκολον. Τὴν σήμερον ὑπάρχουν περὶ τὰ πεντακόσια ἑκατομμύρια Χριστιανῶν, ἀλλ' οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ εἶνε σπάνιοι· αὐτοὶ εἶνε αἱ ψυχαὶ ἀπὸ τὸ κάλλος τῶν ὁποίων ἐκφαίνεται τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ αἱ οὐράνιαι τελειότητες. Αὐτὸ εἶνε μέγα πρᾶγμα, καὶ εἶνε ἡ ἐστία πᾶσῶν τῶν ἀρετῶν. Εὐελπιστῶ ὅτι εἰσθε ἀληθινὴ Χριστιανή.

Ἀναπέμψατε εὐχαριστίας τῷ Θεῷ ὅτι ἀνήλθετε εἰς μέγα ὕψος φωτισμοῦ καὶ διαισθήσεως διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι ἐκραταιώθητε πεποινυῖα ἐπ' Αὐτόν. Πέπεισμαι ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ θὰ λάβωσι φῶς, ὄμματα καὶ ὠτα, καὶ θὰ κτήσωνται αἰώνιον ζωὴν, οὕτως ὥστε αἱ θρησκείαι ἀπάντων, δίκην ποταμῶν ῥεόντων κατὰ πολυαριθμούς διευθύνσεις, νὰ ἐκβάλλωσιν εἰς τὸν μέγαν ὠκεανόν, καθιστάμεναι μία θύλασσα, τὰ αὐτὰ ἐγχειρούσα κύματα, καὶ ἀπόλυτον κατεργαζομένη συνάφειαν καὶ ἐνότητα. Ἡ ἀληθινὴ ἐνότης, συνάρσει τῆς θείας δυνάμεως θὰ ἐξαλείψῃ τὰς ἐπὶ μέρους διαφορὰς τῶν διωρύγων. Αὐτὸ εἶνε ἡ θεμελιώδης βᾶσις. Τούτου κατορθουμένου πάντα τὰ ἄλλα προβλήματα θὰ λυθῶσι κατὰ φυσικὴν συνέπειαν.

Σεβαστὴ κυρία! Πάντες οἱ προφῆται ἐστάλησαν καὶ ὁ Χριστὸς ἐφάνερωσεν ἑαυτόν, καὶ ἡ Εὐλογητὴ Ἐυτέλεια ἐκήρυξε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτον τὸν σκοπόν, ἵνα ὁ κόσμος τῆς Ἀνθρωπότητος καταστῆ οὐράνιος κόσμος· ἵνα τὰ γήινα καταστῶσι θεῖα· ἵνα ἡ σκοτία λαβῇ φῶς· ἵνα πᾶν σατανικὸν μετατραπῆ εἰς ἀγγελικόν· ἵνα ἐνότης, ἁρμονία καὶ ἀγάπη καταστῶσι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν λαῶν τῆς Γῆς· ἵνα ἡ οὐσιώδης ἐνότης φανερωθῆ, καὶ ἡ βᾶσις τῆς διαιρέσεως καταστραφῆ καὶ ἡ αἰώνιος ζωὴ καὶ χάρις προκύψῃ.

Ἡ ἐνότης τῶν λαῶν ἐν τῷ παρελθόντι δὲν ἦτο ἐφικτὴ διότι ἔλειπον τὰ μέσα καὶ οἱ παράγοντες τῆς ἐνώσεως καὶ μεταξὺ τῶν πέντε ἡπείρων τοῦ κόσμου συνάφεια καὶ συγκοινωνία δὲν ὑπῆρχε. Μάλιστα ἦτο δύσκολος ἡ ἐπιμιξία καὶ ἐναλλαγὴ ἰδεῶν ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῶν λαῶν μιᾶς μόνης ἡπείρου. Ὡστε ἦτο ἀδύνατον νὰ συνεννοηθῶσι τὰ ἔθνη τῆς οἰκουμένης ἐλλείψει συγκοινωνίας. Ἀλλὰ τὴν σήμερον αἱ συνάφειαι καὶ ἐπικοινωνίαι εἶνε πολλαί, καὶ ἀληθῶς αἱ πέντε ἡπείροι τοῦ κόσμου εἰσὶν ὡσεὶ μία. Μεταβαίνει τις ἀπὸ μέρους εἰς μέρος, καὶ ἀνταλλάσσει ἰδέας πρὸς πᾶν ἔθνος μετὰ τῆς μεγίστης εὐκολίας. Διὰ τῶν δημοσιευομένων εἰδήσεων καθ' ἐκάστην δύναται τις νὰ πληροφορηθῆ περὶ τῆς καταστάσεως, περὶ τῶν ἰδεῶν καὶ περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως οἴου-

δήποτε ἔθνους. Ἡπείροι, ἔθνη, κράτη, πόλεις χωρὶα διαπυθάνονται περὶ ἀλλήλων ἀκαταπαύστως, διότι ἔχουν ἀνάγκην ἀλλήλων καὶ δὲν εἶνε ποσῶς ἀνεξάρτητα ἀλλήλων. Ἐν μέσῳ πάντων ὑπάρχουν πολιτικαὶ συνάφειαι. Ἡ συνάφεια τοῦ ἐμπορίου, τῶν τεχνῶν, τῶν ἐπιστημῶν, τῆς γεωργίας εἶνε πρόδηλος, καὶ ἔχει ὑπέρτατον κράτος. Ἐνότης λοιπὸν καὶ ἁρμονία εἶνε ἐφικτὴ τὴν σήμερον. Τὰ μέσα ταῦτα τῆς εὐχεροῦς συναφείας εἶνε τὰ θαύματα τοῦ ἐνδόξου αἰῶνος εἰς ἃν ζῶμεν καὶ τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐποχῆς. Οἱ παρωχημένοι αἰῶνες ἐστεροῦντο τῶν μέσων τούτων. Ὁ ἡμέτερος αἰὼν εἶνε ὁ αἰὼν τοῦ φωτός καὶ ἔχει ἰδιάζουσαν δύναμιν, αἴγλην, καὶ κατηγορίαν. Τούτου ἕνεκα βλέπετε αὐτὸν παράγοντα καθ' ἐκάστην καὶ νέον τι θαῦμα, καὶ θὰ λήξῃ ἐξαστράπτων λάμποντα φῶτα ἐν ταῖς συναγωγαῖς τοῦ κόσμου. Ὡσπερ ἡ ἠῶς, ἡ λάμψις τῶν μεγάλων τούτων φῶτων ἀναφαίνεται ὁλοῦν εἰς τοὺς ὀρίζοντας τῆς Οἰκουμένης καὶ εἶνε ἑπτὰ τὰ μεγάλα ταῦτα φῶτα.

Τὸ πρῶτον φῶς εἶνε ἡ πολιτικὴ ἐνότης, καὶ ἤδη ἀμυδρά τις ἀκτὶς αὐτοῦ ἐφάνη. Τὸ δεύτερον φῶς εἶνε ἡ ἁρμονία τῶν ἰδεῶν ὅσον ἀφορᾷ μεγάλα ζητήματα, καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ θὰ γίνῃ μετ' οὐ πολὺ καταφανής. Τὸ τρίτον φῶς εἶνε ἡ ἐνότης ἡ προκύπτουσα ἐκ τῆς προιούσης ἐλευθερίας τοῦ σκέπτεσθαι. Τὸ τέταρτον φῶς εἶνε ἡ ἐνότης τῶν θρησκειῶν, καὶ αὐτὸ εἶνε οὐσιώδης βᾶσις. Ἐνδείξεις τῆς ἐνότητος ταύτης θὰ καταφανῶσιν εἰς διεθνή συνέδρια ἐμφορούμενα θείας ἐμπνεύσεως. Τὸ πέμπτον φῶς εἶνε ἡ ἐνότης τῶν ἐθνικοτήτων, καὶ δύναμαι νὰ προείπω ὅτι κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἡ συναδέλφωσις αὕτη θὰ ἐμφανισθῆ ἐν πανυπερτάτῃ ἰσχύϊ μέχρι οὐ πάντες οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου θεωρήσωσιν ἑαυτοὺς ὡς συμπατριώτας. Τὸ ἕκτον φῶς εἶνε ἡ ἐνότης τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶνε μιᾶς κοινωνικῆς τάξεως. Τὸ ἕβδομον φῶς εἶνε ἡ ἐνότης τῆς γλώσσης, τουτέστι θὰ προκύψῃ γλώσσα τις ἀπλουστάτη ἣν πάντες θὰ ἐκμανθάνωσι καὶ δι' αὐτῆς θὰ συνεννοῦνται ἀκόπως.

Ταῦτα ἀναμφιβόλως θὰ πραγματοποιηθῶσι διότι ἔχουσι τὴν σφραγίδα τῆς θείας βουλήσεως. Ἐμβλέψατε εἰς τὴν Περσίαν ἔνθα ὑπῆρχον τόσῳ ποικίλαι τάξεις, ἀνταγωνιστικαὶ αἱρέσεις καὶ ἀλληλομαχόμεναι ἰδέαι, ὥστε ἡ χώρα ἦτο μικρογραφία τοῦ παγκοσμίου ἀνταγωνισμοῦ συμφερόντων καὶ βλέψεων. Ἀλλ' ἤδη, ἡ Ἱερὰ Πνοὴ τοῦ Θεοῦ ἐνεφύσησε τοιαύτην ἁρμονίαν ὥστε ἡ περσικὴ κοινωνία ἀνήλθεν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν εἰς μέγα ὕψος πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐνότητος. Θὰ ἴδητε σήμερον τὰς πρὸ ὀλίγου ἀλληλομισουμένας πατρίδας καὶ τάξεις, συνεργαζομένας καὶ ὁμονοούσας ὡσεὶ εἶχον μίαν ψυχὴν, ἐν πλήρει ἀγάπῃ καὶ ἀδελφότητι. Θὰ ἴδετε συναθροίσεις μεγάλας ἀποτελουμένας ἀπὸ Χριστιανούς, Ἰουδαίους, Ζοροαστρίους καὶ Μουσουλμάνους καὶ ἐμπνεομένας ἀπὸ τὸ αὐτὸ

πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας ἰσότητος καὶ γηθοσύνης. Δὲν βλέπουσι πλέον τὰς διαφορὰς μεταξὺ ἀλλήλων τὰς ὁποίας ἔβλεπον ἄλλοτε. Ἐναλογίσθητε τί ἐπετέλεσεν ἡ δύναμις τοῦ Τρισυψίστου." Ἡ πίστις τῶν βεχαιστῶν εἶπε ὅτι ἡ θεία δύναμις ἡ διηνεκῶς ἀπεργαζομένη τὴν ἐξέλιξιν καὶ μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου ἐκδηλοῦται, φανεροῦται καὶ μετοχετεύεται εἰς τοὺς ἐγκεφάλους τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦ ἐν Ἀκκα δεσμίου Ἀββᾶ, ἐξ οὗ ὡσεὶ ἐκ κατόπτρου ἀντανακλάται ἡ Οὐρανία Ἰσχύς.

ΕΡΕΥΝΗΜΑΤΑ.

ΙΔΕΩΔΗΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ.

Νωθρὸν πρωθυπουργὸν νομίζω μόνη ἡ Ἑλλὰς πράγματι ἀνέχεται, ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου. Ἐὰν κρίνῃ τις ἐκ τῆς δραστηριότητος καὶ ὀτρηρότητος τῶν πρωθυπουργῶν τῆς Νέας Ζηλανδίας, ὁ λαὸς ἐκεῖνος φαίνεται ὅτι τὴν πρωθυπουργικὴν νωθρότητα καταδικάζει ὡς τὸ ἀσυγχώρητον ἀμάρτημα τοῦ πολιτευομένου. Ἦτο πρό τινος ἐν Λονδίῳ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Νέας Ζηλανδίας Ἰωσήφ Οὐάρδος καὶ ἐν τῷ βραχεῖ χρόνῳ τῆς διαμονῆς του ἔφερεν εἰς πέρας πλείστα ἔργα ὑπὲρ τῆς χώρας του ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦτο μέλος τῆς τότε συνεδρευούσης ἐν Λονδίῳ ἀποικιακῆς Συνδιασκέψεως, καὶ τοῦ Ναυτιλιακοῦ Συνεδρίου, κατορθώσας καὶ ἐβδομαδιαίαν ἀτμοπλοικὴν γραμμὴν μεταξὺ Πόρτ-Σαῖδ καὶ Λονδίνου. Ἡ Νέα Ζηλανδία χάρις εἰς τὴν ὀτρηρότητα τῶν πρωθυπουργῶν τῆς ἐξησφάλισε ταχυδρομικὸν τέλος δέκα λεπτῶν ἐπὶ ἐξωτερικῶν ἐπιστολῶν στελλομένων εἰς πλείστας χώρας. Ὁ κ. Οὐάρδος μετασχὼν τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ταχυδρομικοῦ Συνεδρίου ἐπρότεινε παγκόσμιον ταχυδρομικὸν τέλος δέκα λεπτῶν διὰ ἐξωτερικὰς ἐπιστολάς. Ὑπερτριπλάσιος ἀριθμὸς ἐπιστολῶν ἐταχυδρομίσθη μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ εἰκοσιπενταλέπτου τέλους. Ὁ Οὐάρδος ἐδημιούργησε προσέτι λαμπρότατον Τμήμα πρὸς περιποίησιν τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν Νέαν Ζηλανδίαν περιηγητῶν, ὅπερ ὄχι μόνον δὲν ἀπέβη δαπανηρὸν εἰς τὸ Δημόσιον ὡς εἶχον φοβηθεῖ πολλοί, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἀποτελεῖ πηγὴν προσόδου. Τὸ Τμήμα τοῦτο εἶπε οὕτως εἰπεῖν Τμήμα Ἐρεῦνης. Ἀποστέλλει αὐθεντικὰς καὶ ἐπιμελημένας ἀπαντήσεις εἰς πάντα ἐρευνῶντα περὶ οἰουδήποτε θέματος. Χιλιάδας ἐπιστολῶν λαμβάνει καθ' ἐκάστην ὁ Τμηματάρχης διαπυθνομένων περὶ παντοίων πανταχόθεν τοῦ κόσμου. Γραφεῖα τοῦ Τμήματος ὑπάρχουν εἰς ὅλας τὰς μεγαλουπόλεις τῆς Νέας Ζηλανδίας, ἐπίσης δὲ ἐν Μελβούρνη καὶ Σύδνεϋ, ἅτινα παρέχουσι δωρεὰν πᾶσαν λεπτομερῆ πληροφορίαν ἢ οἰοσδήποτε ζητήσῃ, περὶ Νέας Ζηλανδίας. Ἔτι πλέον κατασκευάζει καὶ συντηρεῖ ὁδοὺς τὸ Τμήμα τῆς Ἐρεῦνης, πρὸς χρῆσιν τῶν περιηγητῶν εἰς οὓς προμηθεύει ὁδηγοὺς καὶ διερμηνεῖς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενους

χάρτας. Προσέτι τηρεῖ ὑπὸ τὸν ἐλεγχόν του ἀνετα ξενοδοχεῖα, καὶ ἀναπεπταμένους χώρους χάριν ἀθλητικῶν παιδιῶν, λουτρά δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῶν θερμῶν πηγῶν. ἔχει καὶ ἰρμωστὴν ἢ ἐπιτετραμμένον ἐν Λονδίῳ χορηγοῦντα πληροφορίας παντὶ ἐρευνῶντι. Τὸ ἐντεῦθεν κέρδος τῆς Ν. Ζηλανδίας προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ κρίτος εἶπε κύριον τῶν σιδηροδρόμων καὶ τῶν ἀτμοπλοίων καὶ ἐκ τοῦ ὅτι κέκτηται ἴδια ξενοδοχεῖα, ἀνέρχεται δὲ τὸ κέρδος τοῦτο εἰς τριακοσίας χιλιάδας φριγκῶν ἔτησίως. Εἰς οὐδένα τῶν ἐπισκεπτῶν ἐπιτρέπεται ἀπόβασις εἰμὴ ἐὰν ἔχη τοῦλάχιστον πεντακόσια φριγκα, ἢ προσφέρεται νὰ ἐκτελέσῃ παραγωγικὴν τινα ἐργασίαν. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν ὁ ἐπισκέπτης δηλώσῃ ὅτι θὰ ἐγκατασταθῇ ἐν τῇ χώρᾳ ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι γνωρίζει νὰ γράφῃ καὶ διαβάξῃ εἰς τὴν γλῶσσαν του. Ὁ κ. Οὐάρδος παρασκευάζει νομοσχέδιον ἀπαγορεύον εἰς οἰουδήποτε νὰ κέκτηται ὑπέρμετρον κτηματικὴν περιουσίαν καὶ κελεῦον τὴν κατάρτησιν τῶν μεγάλων ἰδιοκτητῶν ἐκτάσεων. Πάντες οἱ πολιτευταὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας κρίνουσιν ὅτι ἐπειδὴ ἡ χώρα εἶπε μικρά, θὰ ἦτο ὀλέθριον νὰ συγκεντρωθῶσιν αἱ γαῖαι εἰς ὀλίγας χεῖρας. Ὁ κ. Οὐάρδος τέλος συνιστᾷ εἰς πάντας νὰ μάθωσιν Ἑσπεράντο ἵνα ὁ λαὸς οὕτω δύναται νὰ συνεννοῆται πρὸς πάντας τοὺς ξένους ἀφοῦ ἡ τεχνητὴ αὕτη γλῶσσα ὅλοεν ἐξαπλοῦται εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.

Ἡ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

Ὅταν ἡ ἑλληνικὴ διαίσθησις ἀνεκάλυψε τὴν μαγικὴν δύναμιν τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ ἄσματος ἔθεοποίησεν αὐτὴν καὶ ἔχομεν τὴν ἐκλαμπρον παράδοσιν τοῦ Ὀρφέως. Ὁ περιώνυμος ἀγγλος δημοσιογράφος Στέδ ἐπαρουσίασεν ἐσχάτως ἡμῖν τὸν ἐνσαρκον Ὀρφέα κ. Τόμλινς ὅστις ἐν Ἐδιμβούργῳ αὐτόχρομα θαυματουργεῖ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς μουσικῆς. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Τόμλινς εἶπε ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἐπιρροῶν δι' ὧν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ δύναται ν' ἀναπτρωθῇ καὶ θριαμβεύσῃ, ἰσχυροτάτη εἶπε ἡ μουσικὴ. Θεῖος σπινθὴρ ἐνοικεῖ εἰς τὸ βάθος παντός ἀνθρώπου δυνάμενος νὰ συνδαυλισθῇ καὶ καταστῇ φλόξ, πῦρ, ἥλιος. Ἡ μουσικὴ εἶπε ἡ κλεῖς δι' ἧς ἀνοίγεται ἡ εἰρκτὴ ἢ κρατοῦσα τὴν ψυχὴν δεσμίαν. Ἐχων τὴν φιλοσοφίαν ταύτην καὶ προικισμένος ἅμα διὰ μουσικῆς μεγαλοφυΐας ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀναπτρώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Διδάσκει παῖδας ἀμφοτέρων τῶν φύλων μουσικὴν καὶ ἄσμα καὶ ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὴν ἀφύπνισιν τῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν λανθανουσῶν δυνάμεων. Ἀναπτύσσει τὸ κάλλος τῆς φωνῆς, καὶ εἰσδύων ἅμα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ παιδός, ἐγχαράσσει ἀνεξίτηλα ὀρμέμφυτα ἠρωϊσμοῦ, ἀκεραιότητος, φιλοπατρίας, καὶ αὐταπαρνήσεως. Τὰ ὀρμέμφυτα ταῦτα ὑπάρχουν, ἀλλὰ πολλαχοῦ τὸ περιβάλλον τὰ συμπνίγει. Ἡ μουσικὴ δύναμις τὰ σώζει καὶ τὰ κραταίω.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ.

Ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸ τοῦ 1880, ἠλεκτρικὸν φῶς δὲν ὑπῆρχεν οὔτε εἰς μίαν οἰκίαν, δὲν ὑπῆρχε δὲ οὔτε εἰς σταθμὸς πρὸς παροχὴν ἠλεκτρισμοῦ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1895 ἤκμαζον 38 ἑταιρεῖαι πρὸς ἠλεκτρικὴν παροχὴν, μὲ ὄλικόν κεφάλαιον ἕξ περίπου ἑκατομμυρίων λιρῶν, καὶ 33 δημοτικαὶ ἐπιχειρήσεις μὲ ἐξουσιοδοτημένον κεφάλαιον δύο περίπου ἑκατομμυρίων λιρῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχον περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια ἠλεκτρικοὶ λαμπτήρες ἐν χρήσει καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν δεκαοκτὼ δὲ ἑκατομμύρια μονάδες ἠλεκτρικῆς δυνάμεως παρεσχέθησαν εἰς τὸ κοινὸν κατὰ τὸ ἔτος 1895 στοιχίζουσαι ἐν τρίτον τοῦ σεληνίου ἐκάστην μονάδα. Τῷ 1905 ἤκμαζον 183 ἑταιρεῖαι μὲ ὄλικόν κεφάλαιον τριάκοντα ἑκατομμυρίων λιρῶν, καὶ 262 δημοτικαὶ ἐπιχειρήσεις μὲ ἐξουσιοδοτημένον κεφάλαιον τριάκοντα δύο περίπου ἑκατομμυρίων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων οἰκιακῆς χρήσεως ἀνῆλθεν εἰς 20,000,000 παρείχεται δὲ ἡμισυ δισεκατομμύριον μονάδων ἠλεκτρικῆς δυνάμεως κατ' ἔτος στοιχίζον ἐν ἕκτον τοῦ σεληνίου τὴν μονάδα. Ἐταιρεῖαι ἠλεκτρικῶν τροχιοδρόμων τῷ μὲν 1883 ὑπῆρχον μόνον δύο, τῷ δὲ 1896 δεκαεξί, ἀντιπροσωπεύουσαι ὄλικόν κεφάλαιον ἕξ ἑκατομμυρίων λιρῶν. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1905 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑταιρειῶν τούτων ἀνῆρχετο εἰς 159 μὲ ὄλικόν κεφάλαιον 79 ἐκ. λιρῶν, ἐνῷ ἐτέρωθεν 115 δημοτικὰ συμβούλια ἐδαπάνησαν περὶ τὰ 30 ἐκ. λιρῶν εἰς τροχιοδρόμους. Σύριγγες ὑπόγειοι ἠλεκτρικῶν σιδηροδρόμων ἤρξαντο τῷ 1890, καὶ ἤδη λειτουργοῦσιν ὑπὸ τὸ Λονδίνον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καλύπτουσαι ὑπὲρ τὰ 200 μίλλια. Ἡλεκτρικοὶ κώδωνες καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν πωλοῦνται κατὰ μέσον ὄρον ἐν ἑκατομμύριον τὸ ἔτος. Τηλεγραφήματα διαβιβάζονται ἐντὸς τοῦ Βασιλείου 90 ἐκ. κατ' ἔτος, ὑπολογίζεται δὲ εἰς 36 ἐκ. λιρῶν ἡ ἀξία τῶν ἀγγλικῶν τηλεγράφων, εἰς 13 δὲ ἡ τῶν τηλεφώνων. Σταθμοὶ πρὸς παραγωγὴν καὶ παροχὴν ἠλεκτρισμοῦ πρὸς χρῆσιν ἐργοστασίων καὶ ἐργαστηρίων ἠγέρθησαν εἰς ὅλας τὰς βιομηχανικὰς πόλεις τοῦ κράτους, καὶ ἀντιπροσωπεύουσιν ἑκατοντακισχιλίων ἵππων δυνάμιν, δαπάνας δὲ 900 ἐκ. λιρῶν. Ἐν συνόψει τὸ ὄλικόν κεφάλαιον τὸ δαπανηθὲν μέχρι τοῦδε ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς ἠλεκτρικὰς ἐπιχειρήσεις ὑπολογίζεται εἰς 270 ἑκατομμύρια λιρῶν συνυπολογιζομένης τῆς δαπάνης τῶν ὑποβρυχίων καλωδίων.

Ἐξίσου ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἠλεκτρικῆς βιομηχανίας ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν τῇ Ἀμερικῇ. Ἡ ἠλεκτρικὴ ἔκθεσις τῶν Παρισίων τοῦ 1881 ἐχάραξε νέαν ἐποχὴν καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ πρῶτον Διεθνὲς Ἡλεκτρολογικὸν Συνέδριον. Ἐν Ἑλβετίᾳ μεγάλην ὠθησιν εἰς βιομηχανικὰς ἀνελίξεις ἔδωκεν ἡ δυνάμις τοῦ

ὑδατος, καὶ ἡ θαυμαστὴ ἐπιστημονικὴ ἐπίδοσις τῶν Ἑλβετῶν μηχανικῶν. Καθ' ὅλας τὰς μαγευτικὰς κλιτύας τῆς Ἑλβετίας οἱ ρύακες τῶν ὀρέων προμηθεύουσι ἠλεκτρικὴν δυνάμιν εἰς τὰς παντοίας βιομηχανίας τῆς χώρας. Ἐν Γερμανίᾳ μολονότι ἡ ἐκ τοῦ ὑδατος δυνάμις δὲν εἶνε τόσῳ δαψιλῆς, ὑπάρχουν ἑκατοντάδες σταθμῶν πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρισμοῦ. Τῷ 1894 δὲν ἦσαν ὀγδοήκοντα. Τῷ 1904 ἦσαν 1108 εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τῷ 1894 δὲν ἦσαν 500,000 ἠλεκτρικοὶ λαμπτήρες οἰκιακῆς χρήσεως. Τῷ 1904 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἔφθασεν εἰς 6,000,000. Τῷ 1894 ἡ ἠλεκτρικοὶ τροχιόδρομοι τῆς Γερμανίας δὲν ἐκάλυπτον 300 μίλλια. Τῷ 1904 ἐκάλυπτον 3960, τὸ δὲ ὄλικόν κεφάλαιον τὸ δαπανηθὲν εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἀνῆλθεν εἰς ἐν περίπου δισεκατομμύριον μαρκῶν. Ἄλλο τόσον εἶνε τὸ ὄλικόν κεφάλαιον ὅπερ ἀντιπροσωπεύουσιν οἱ πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρισμοῦ σταθμοί. Περὶ τοὺς 70,000 ἐργάται χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ ἠλεκτρικὰ ἐργοστάσια τῆς Γερμανίας, ἅτινα στοιχίζουσι ἐν δισεκατομμύριον μαρκῶν. Οὕτω περιλαμβανομένων τῶν τηλεγράφων καὶ τῶν τηλεφώνων, τὸ κεφάλαιον ὅπερ ἐδαπανήθη ἐν Γερμανίᾳ εἰς ἠλεκτρικὰς ἐπιχειρήσεις ὑπερβαίνει τὰ τρία δισεκατομμύρια φράγκων. Δαψιλεστάτη εἶνε ἡ δυνάμις τοῦ ὑδατος ἐν Σουηδίᾳ καὶ ἐν Νορβηγίᾳ, προαγαγοῦσα τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἠλεκτρικῆς βιομηχανίας ἐν μεγάλῃ κλίμακι. Ἐπίσης ἐν Ἰταλίᾳ ἔνθα οἱ ἔξοχοι ἠλεκτρικοὶ σταθμοὶ τοῦ Πατέρνου καὶ τῆς Βιτσόλης, φωτίζουν τὸ Μιλάνον καὶ παρέχουσι ἠλεκτρικὴν δυνάμιν εἰς τὰ μεταξεργαστάσια καὶ βαμβακεργαστάσια τῆς Λομβαρδίας, μαρτυροῦντες περὶ τῆς μεγαλοφυΐας τῶν ἰταλῶν ἠλεκτρολόγων. Ἐν Ἀμερικῇ ἡ ἠλεκτρικὴ ἀνάπτυξις εἶνε καταπληκτικὴ. Οἱ ἀμερικανοὶ κινήθεντες ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν Ἑλβετῶν, ἐχρησιμοποίησαν τὸν τε Νιαγάραν, καὶ πλείστους ἄλλους μικροὺς καταρράκτας, καὶ ἤγειραν σταθμοὺς χιλιάδων ἵππων δυνάμεως. Καθ' ἕκαστον μῆνα νέαι ἐπιχειρήσεις ἀναθρώσκουσιν ἐξελλίσσονται τὴν ἠλεκτρικὴν βιομηχανίαν μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος ὡς ἐκ τῆς ἐφθηνότητος μεθ' ἧς παράγεται ὁ ἠλεκτρισμὸς. Εἰς ὅλα τὰ Ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια καὶ Λύκεια, μορφώνονται πρῶτης τάξεως ἠλεκτρομηχανικοί, καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀποτελεσματὸς πρὸς τὰς ἠλεκτρικὰς ἔργα εἶνε θαυμάσιον ἐν τῇ ἀρκτῷ Ἀμερικῇ.

Ἡ ἱλιγγιώδης αὕτη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις δὲν ἔφθασε μολοντούτο εἰς τὸ ζενίθ. Προσεχῆ στάδια ἐπιφυλάσσονται ἴσως καθ' ἃ ὁ ἠλεκτρισμὸς θὰ ἀντικαταστήσῃ τέλεον τὸν ἀτμόν. Πρόσφατα πειράματα ἐν Ζόσσην τῆς Γερμανίας δεικνύουσιν ὅτι ἐν ἠλεκτρικὸν τραῖνον δύναται νὰ διακίνη 140 μίλλια τὴν ὥραν πολὺ οἰκονομικώτερον ἢ τὸ δι' ἀτμομηχανῆς.